

DE STAAT VAN DE CULTURELE SECTOR IN DEN HELDER

Een 'mixed method' onderzoek naar het herstel
van de culturele sector na corona

ABSTRACT

Hoewel de subsidiepartners corona financieel hebben
doorstaan, maakt de culturele sector zich grote zorgen
over het gedaalde publieksbereik, de gestegen kosten
en de staat van de culturele verenigingen in Den Helder.

Bureau Lahaut

Onderzoek in opdracht van de gemeente Den Helder

Colofon

© Bureau Lahaut
Herengracht 62
1015 BP Amsterdam

Januari 2023

Dimitri Lahaut
Laura de Weger

E: info@bureau-lahaut.nl

W: www.bureau-lahaut.nl

Foto op voorblad:
Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers in Den Helder
Foto door Dimitri Lahaut

MANAGEMENT SUMMARY	4
SAMENVATTING DIEPTE-INTERVIEWS SUBSIDIEPARTNERS.....	4
SAMENVATTING ENQUÊTE CULTURELE STICHTINGEN	7
SAMENVATTING ENQUÊTE CULTURELE VERENIGINGEN	8
BESCHRIJVING VAN HET ONDERZOEK	9
AANLEIDING VAN HET ONDERZOEK	9
Een kwetsbare culturele sector	9
Onderzoeksvraag 1a.....	10
Onderzoeksvraag 1b.....	10
Onderzoeksvraag 2.....	10
ONDERZOEKSMETHODE	10
Onderzoekspopulatie	11
Documentenanalyse.....	11
Diepte-interviews	11
Online enquête	11
Afbakening.....	12
Beperking onderzoek	12
DIEPTE-INTERVIEWS MET SUBSIDIEPARTNERS	14
DEEL 1: HET HERSTEL NA CORONA.....	14
Aanpassingsvermogen	14
Flexibiliteit	14
Reflectie en samenwerking	15
<i>Culturele betrokkenheid</i>	15
Bezoek	15
Ondersteuning van cultuur	16
<i>Financiële situatie</i>	16
Eigen inkomsten	16
Eigen reserves.....	16
Fondsenwerving	17
Coronasteunfonds.....	17
Energiekosten	17
<i>Culturele ecosysteem</i>	18
Verslechterende positie van makers en zzp'ers.....	18
Talenten.....	18
DEEL 2: HET GEMEENTELIJKE CULTUURBELEID	19
<i>De waardes van cultuur</i>	19
Sociale waarde	19
Economische waarde	20
<i>Beleidskader cultuur</i>	20
Uitwerking van de plannen	20
Prestatieafspraken	20
<i>Aandachtpunten voor het nieuwe beleid</i>	21
Toegankelijkheid	21
Jongeren.....	22
Integrale benadering	22
Het ondersteunen van het informele circuit.....	22
<i>De rol van de gemeente</i>	22
Het contact met de gemeente.....	23

Samenbouwen aan cultuurbeleid.....	23
Verbinder	23
Kennisdeling	23
Vrijwilligers	23
Regionaal samenwerken	24
Landelijke promotie	24
RESTEREND	25
Krappe arbeidsmarkt	25
Cultuureducatie.....	25
Locatieproblemen	25
RESULTATEN ENQUÊTE CULTURELE STICHTINGEN.....	26
INTRODUCTIE STICHTINGEN	26
STICHTINGEN DRAAIEN GROTENDEELS OP VRIJWILLIGERS	27
SAMENWERKING GEBEURT VEEL, MAAR KAN BETER.....	29
PUBLIEK BESTAAT VOORNAMELIJK UIT OUDEREN EN IS GEDAALD SINDS CORONA	30
STICHTINGEN ZIJN FINANCIËEL GEZOND ONDANKS DALING INKOMSTEN TIJDENS CORONA.....	31
DE TOEKOMST IS ONZEKER	33
STICHTINGEN WERKEN AAN VERNIEUWING EN DIGITALISERING; WEINIG INZET OP DIVERSITEIT EN INCLUSIE	34
RESULTATEN ENQUÊTE CULTURELE VERENIGINGEN	36
INTRODUCTIE VERENIGINGEN	36
VERENIGINGEN KAMPEN MET VRIJWILLIGERSTEKORT	37
VERGRIJZING EN KRIMP LEDENBESTANDEN	39
EFFECT CORONA OP ACTIVITEITEN EN PUBLIEK MERKBAAR.....	41
VERENIGINGEN ZIJN TEVREDEN OVER ONDERLINGE SAMENWERKING	42
INKOMSTENDALINGEN LEIDEN TOT FINANCIËLE MOEILIKHEDEN.....	43
LEDENAANTALLEN GROOTSTE KNELPUNT	46
TOEKOMSTVERWACHTINGEN WEINIG POSITIEF	46
DIGITALISERING EN INCLUSIE WORDEN WEINIG TOEGEPAST	47
BIJLAGE 1: VERSTUURDE UITNODIGING	49

Management summary

Om te onderzoeken hoe de culturele sector in Den Helder herstelt van de coronacrisis is dit onderzoek uitgevoerd onder de culturele instellingen, stichtingen en verenigingen in Den Helder. Hiervoor zijn de grote culturele instellingen (hierna: de subsidiepartners) geïnterviewd. De interviews zijn ook gebruikt om input op te halen voor het nog te ontwikkelen nieuwe cultuurbeleid. De culturele stichtingen en de culturele verenigingen zijn via een enquête bevraagd over hun herstel van de coronacrisis.

Samenvatting onderzoeksresultaten subsidiepartners

KopGroep bibliotheek, Citymarketing Den Helder, Fort Kijkduin, museum De Nollen, amateurkunstencentrum Triade, Stichting Museumhaven, Stichting Reddingmuseum Dorus Rijkers en schouwburg de Kampanje zijn de subsidiepartners van de gemeente Den Helder.

De diepte-interviews zijn uitgewerkt in twee delen. Het eerste deel gaat over hoe de subsidiepartners van de coronacrisis herstellen en met welke na-ijleffecten ze te maken hebben. Het tweede deel is een beschrijving van de input van de subsidiepartners voor het nieuwe cultuurbeleid.

Doorstaan corona

De subsidiepartners geven aan dat zij de coronaperiode financieel hebben doorstaan. Ze beschikten over voldoende eigen reserves en er was voldoende financiële steun om inkomstendalingen te kunnen opvangen. Inmiddels bekommeren de subsidiepartners zich wel over de sterk gestegen energielasten.

Om de Heldenaren tijdens de coronacrisis bij cultuur betrokken te houden zijn nieuwe culturele activiteiten ontwikkeld. Het gebruik van digitale middelen heeft nieuwe doelgroepen bereikt die anders niet met het culturele aanbod in aanraking komen. Veel van deze online activiteiten zijn weer gestopt. De reden voor het stoppen is dat er geen verdienmodel achter zit en de veronderstelling dat bezoekers liever fysiek de instelling bezoeken omdat dat een betere ervaring oplevert.

Na-ijleffecten corona

Het is zorgelijk dat de bezoekersaantallen nog niet op het niveau zijn van voor corona. Dit heeft diverse redenen, variërend van angst bij het publiek om alsnog corona te krijgen tot en met minder culturele aanbod van voorstellingen en tentoonstellingen.

Inmiddels heeft de coronacrisis plaatsgemaakt voor de inflatie- en de energiecrisis. Doordat het potentiële publiek de hand op de knip houdt, staan de eigen inkomsten van instellingen onder druk. Ook zijn de kosten voor energie buitensporig gestegen en haast onbetaalbaar geworden.

Culturele ecosysteem

Er zijn zorgen over de kwetsbare positie van makers en zzp'ers binnen de gemeente Den Helder. Tijdens corona was het niet altijd mogelijk om makerschap ten uitvoer te brengen. Het gevolg is dat talenten zijn achtergebleven in hun ontwikkeling en is de stap naar de aansluiting op de formele infrastructuur groter geworden. Bij bezuinigingen zijn zzp'ers vaak als eerste de dupe. Als makers,

zzp'ers en talenten wegvallen, dan heeft dat grote gevolgen voor het culturele ecosysteem van Den Helder.

De waarde van cultuur

Een kwalitatief en gevarieerd cultuuraanbod is om verschillende redenen van waarde voor de gemeente Den Helder. Naast de inhoudelijk-artistische waarde is een hoogstaand cultureel aanbod belangrijk voor het imago van Den Helder. Een positief imago trekt (buitenlandse én binnenlandse) toeristen en bedrijven aan. Daarnaast zorgt het voor sociale cohesie en werkgelegenheid. Gezien deze verschillende typen 'opbrengsten' van cultuur moet het cultuurbeleid meer verbonden worden met de andere beleidsterreinen.

Het nieuwe cultuurbeleid

In de visie Cultuur kleurt het leven! (2016) staan de beleidsdoelen van het gemeentelijk cultuurbeleid benoemd. Er wordt gewerkt met vier speerpunten:

1. kinderen enthousiasmeren voor cultuur;
2. culturele deelname van de samenleving;
3. Den Helder als cultureel hart van de regio;
4. artistiek onderscheidend vermogen bij cultureel ondernemerschap.

Er is nog steeds draagvlak voor deze vier speerpunten. Het nieuwe cultuurbeleid moet wel concreter worden uitgewerkt met 'handvatten' om aan de speerpunten te werken. Ook moet er meer gestuurd worden op 'impact (de maatschappelijke effecten)'. De subsidiepartners willen meer betrokken worden bij de ontwikkeling van het beleid en ze vinden dat ook de Heldenaren mogen meedenken.

Stimuleren cultureel aanbod voor jongere doelgroepen

Voor jongere doelgroepen is er in Den Helder te weinig aansprekend cultureel aanbod. Hierdoor nemen deze doelgroepen weinig deel aan culturele activiteiten. In het nieuwe cultuurbeleid moet er dan ook meer aandacht zijn voor de cultuurdeelname onder mensen van 35 jaar of jonger.¹ Door meer werk te maken van diversiteit binnen de culturele sector worden ook andere doelgroepen aangesproken – zoals jongeren – die normaal niet zo snel aan cultuur doen.

Ondersteuning culturele verenigingen

De subsidiepartners maken zich – terecht – zorgen over de culturele verenigingen. In het cultuurbeleid moet er voor hen meer aandacht zijn, op het gebied van financiële en organisatorische ondersteuning.

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn erg belangrijk voor de culturele sector in Den Helder. Zonder vrijwilligers zouden sommigen hun deuren moeten sluiten. Een aantal subsidiepartners heeft een tekort aan

---

¹ Zie ook Hoofdlijnenbrief cultuur 2022: Herstel, vernieuwing en groei (OCW, mei 2022)

vrijwilligers. Er is behoefte aan hulp van de gemeente bij het werven van vrijwilligers, bijvoorbeeld door middel van een wervingsplan, adviseur of vrijwilligersbank.²

Verbinder

De gemeente dient de rol als verbinder op zich te nemen. De gemeente zou bijvoorbeeld een overkoepelende rol kunnen spelen bij grootschalige samenwerkende projecten of samenwerking tussen culturele organisaties kunnen coördineren. De cultuurmakelaar zou hiervoor de aangewezen persoon zijn. Daarnaast zou relevante (beleids)informatie en marketingdata vaker met de culturele sector gedeeld moeten worden.

---

² In de Kop van Noord-Holland bestaat er een vrijwilligersbank. [Noordkopvoorelkaar](#) is een digitaal platform voor vrijwilligerswerk waar alle vraag en aanbod op het gebied van vrijwilligerswerk en vrijwillige inzet bij elkaar wordt gebracht.

Samenvatting onderzoeksresultaten stichtingen

De enquête is uitgezet onder zes culturele stichtingen in Den Helder: het Marinemuseum, Kunsthal 45, Kunstuitleen Den Helder, Cinema Zevenskoop, De Helderse Vallei en de Hortus Overzee. Vijf van deze stichtingen hebben de enquête volledig ingevuld.

Daling bezoekersaantallen

Ondanks de financiële klappen die ze hebben gehad in coronatijd, beschrijven de stichtingen zichzelf over het algemeen als financieel gezond. Het grootste knelpunt zijn dan ook niet de financiën, maar de publieksaantallen. Het publiek van de stichtingen bestaat veelal uit 65-plussers en is in de afgelopen jaren, toen de stichtingen de deuren hebben moeten sluiten tijdens coronalockdowns, flink gedaald. Deze bezoekersaantallen zijn nog niet op het niveau van voor de coronapandemie. Er moet meer publiek aangetrokken worden, anders komt het voortbestaan van de stichting in gevaar. De stichtingen proberen jonger publiek aan te trekken, bijvoorbeeld door middel van nieuwe en aangepaste activiteiten, promotie via sociale media en internetplatforms. Door te werken aan diversiteit en inclusie – aangemoedigd door de gemeente – zullen stichtingen in staat zijn ook andere doelgroepen – zoals jongeren – aan te spreken.

Tekort aan vrijwilligers

De Helderse stichtingen draaien grotendeels op vrijwilligers en zijn daar ook afhankelijk van. Momenteel heeft het merendeel van de stichtingen niet genoeg vrijwilligers, wat (grotendeels) ten koste gaat van onderhoud, communicatie en marketing. Ook is het vrijwilligersbestand aan het vergrijzen. De gemeente zou de stichtingen kunnen ondersteunen met het werven van nieuwe (jonge) vrijwilligers.³

Samenwerking niet altijd gemakkelijk

Samenwerken met externe partijen als scholen en culturele organisaties is belangrijk voor de stichtingen en wordt dan ook veel gedaan. Men wil elkaar graag helpen, maar er zijn verbeteringen mogelijk: een goede intentie is niet genoeg om een goede samenwerking daadwerkelijk van de grond te krijgen. Dit geldt met name voor de samenwerking met de grote subsidiepartners. De gemeente kan samenwerkingsverbanden meer stimuleren door een coördinerende en faciliterende rol op zich te nemen. In het nieuwe cultuurbeleid moet meer aandacht zijn voor de samenwerking tussen de subsidiepartners en de stichtingen.

---

³ In het [coalitieakkoord 2022-2026](#) van Den Helder wordt aandacht besteed aan het belang van vrijwilligers. 'De gemeente neemt stimulerende maatregelen om vrijwilligers te ondersteunen, door opleidingen en een centraal steunpunt vrijwilligers.' (pagina 17)

Samenvatting onderzoeksresultaten verenigingen

Type verenigingen

De enquête is uitgezet onder in totaal 40 Helderse verenigingen, waarvan er 19 de enquête hebben ingevuld. Het gaat hier om koren en andere muziekverenigingen, maar ook om historische, culturele, musical- en kunstverenigingen.

Grote problemen

Het merendeel van de Helderse culturele verenigingen heeft moeite om genoeg bestuursleden, vrijwilligers, leden en publiek aan te trekken en te behouden. Daarnaast vergrijst zowel het ledenbestand als ook het vrijwilligersbestand. Omdat de verenigingen bijna volledig draaien op vrijwillige krachten en erg afhankelijk zijn van inkomsten uit ledencontributie en ticketverkoop, kan dit tot grote problemen leiden. Een aantal verenigingen heeft dan ook aanzienlijke financiële moeilijkheden; sommigen achten het zelfs waarschijnlijk dat zij voorgoed moeten stoppen. Toch is er enige nuancering van toepassing. Niet alle verenigingen hebben te maken met hoge kosten; sommigen hebben tijdens corona weinig verlies geleden. Sommige verenigingen hebben zelfs te maken met stijging van ledenaantallen en inkomsten. De verschillen tussen de verenigingen zijn dus groot.

Dat neemt niet weg dat er werk moet worden gemaakt om culturele verenigingen en het informele culturele circuit in stand te houden. De subsidiepartners moeten verenigingen en het informele circuit ondersteunen en faciliteren. Zij kunnen helpen met het aantrekken van nieuwe leden en vrijwilligers, of bijvoorbeeld locaties beschikbaar te stellen. Een aantal subsidiepartners erkennen dat zij de verenigingen en het informele circuit meer moeten ondersteunen.

Steunmaatregelen

Dat verenigingen het lastig hebben met de nasleep van corona, komt sterk uit de analyse naar voren. De meeste verenigingen geven aan – mede door een gebrek aan actieve bestuursleden – ondersteuning nodig te hebben bij inkomstenwerving of bij het verkrijgen van alternatieve financieringsbronnen. De onzekere financiële positie van sommige verenigingen schijnt hierin door. Ook op het gebied van communicatie en samenwerking met andere partijen kunnen verenigingen ondersteuning gebruiken. Verder geven verschillende verenigingen aan hulp nodig te hebben bij het werven en behouden van nieuwe leden. Maar ook het versimpelen van vergunningaanvragen is een voorbeeld waarbij verenigingen direct zijn geholpen.

Beschrijving van het onderzoek

In dit hoofdstuk bespreken wij de onderdelen van het onderzoek. Als eerste beschrijven wij de aanleiding van het onderzoek. In de aanleiding staan wij kort stil bij een aantal kwetsbaarheden van de culturele sector. Vervolgens gaan wij in op de onderzoeksdoelstellingen, de onderzoeksopzet en -populatie. Als laatste bespreken wij de beperkingen van het onderzoek.

Aanleiding van het onderzoek

Een kwetsbare culturele sector

De culturele sector is een kwetsbare sector. Kwetsbaar omdat er grote financiële afhankelijkheid bestaat, de (eigen) inkomsten onder druk staan en omdat de flexibilisering van de arbeidsmarkt is doorgeschooten. Deze drie kwetsbaarheden worden hieronder kort uitgelegd.

Grote financiële afhankelijkheid. Culturele instellingen zijn voor de inkomsten sterk afhankelijk van overheden. Ongeveer 60% van de inkomsten van culturele instellingen zoals musea, theater en bibliotheken is afkomstig van overheidssubsidies. De overige 40% van de inkomsten wordt verkregen met ticketverkoop, contributies, horeca, donaties, fondsen et cetera (dit zijn de eigen inkomsten).

De bezoekersaantallen en daarmee ook de **eigen inkomsten** staan onder druk door een grillig publiek. Het publiek heeft in de vrije tijd tal van keuzes, er is zelfs sprake van een verdichte vrijetijdsmarkt. Dit betekent dat er tal van (commerciële) vrijetijdsaanbieders zijn waaruit bezoekers kunnen kiezen. Denk bijvoorbeeld aan de opkomst van populaire streamingdiensten waar culturele instellingen mee moeten concurreren.

De flexibilisering van de arbeidsmarkt is doorgeschooten; veel kunstenaars, docenten, dirigenten, theatertechnici, acteurs, auteurs et cetera zijn werkzaam als zzp'er.⁴ Veel van deze zzp'ers hebben een laag persoonlijk inkomen en hebben moeite rond te komen. Bovendien zitten veel zzp'ers zonder basale sociale zekerheid omdat ze niet reserveren voor hun pensioen en geen arbeidsongeschiktheidsverzekering hebben. Uit een verkenning van de Raad voor Cultuur en de SER blijkt dat de verklaring voor de stijging van het aantal zzp'ers moet worden gezocht bij de instellingen die het zich financieel niet (meer) kunnen permitteren om vaste dienstverbanden aan te gaan en daarom zzp'ers inschakelen. Op die manier besparen zij kosten en verschaffen zij zich de flexibiliteit waartoe zij zich – met name onder druk van financiële beperkingen – genoodzaakt voelen.⁵

---

⁴ CBS schat dat 42% van de werkenden in de kunstensector (musea, beeldende kunst, podiumkunsten etc.) zzp is.

⁵ Zie onder andere de verkenning van de Raad voor Cultuur en de Sociaal Economische Raad *Passie gewaardeerd* (2016).

Onderzoeksvraag 1a

Uit onderzoek van het kenniscentrum van cultuur en beleid, de Boekmanstichting, blijkt dat de eigen inkomsten van culturele instellingen – door de sterk gedaalde bezoekersaantallen – met 85% zijn gekrompen ten opzichte van 2019. Omdat culturele instellingen coronasteun hebben ontvangen is de totale omzet veel minder sterk gedaald dan de eigen inkomsten (25% versus 85%). Dat komt zowel door de stabiliserende werking van de meerjarige subsidies als door de ontvangen coronasteun.⁶ Ondanks de steun, is voor de culturele sector de impact van de coronacrisis zowel financieel als inhoudelijk groot geweest. De eerste onderzoeksvraag luidt dan ook:

Hoe herstellen de subsidiepartners, de culturele stichtingen en de culturele verenigingen van Den Helder van de coronacrisis?

Onderzoeksvraag 1b

Ook de gemeente Den Helder heeft de lokale cultuursector tijdens corona ondersteund. Uit een eerste ambtelijke verkenning blijkt dat er geen aanvullende financiële noodhulp nodig is om de culturele sector in Den Helder overeind te houden.⁷ Wel zijn er zorgen over amateurgenootschappen, kleinere groepen, makers en andere zzp'ers omdat zij geen gebruik (kunnen) maken van de financiële noodhulp. De tweede onderzoeksvraag is bedoeld om duidelijkheid te krijgen over de noodzaak en richting van aanvullende steunmaatregelen die passen binnen de Algemene subsidieverordening en waardoor culturele organisaties weer kunnen opbloeien. De tweede onderzoeksvraag:

Aan welke steunmaatregelen is er in de culturele sector van Den Helder behoefte?

Onderzoeksvraag 2

Het huidige cultuurbeleid van Den Helder dateert uit 2016 en is volgens de gemeente aan vernieuwing toe. Met het onderzoek wordt – naast het herstel van corona – in kaart gebracht wat de **subsidiepartners** belangrijk vinden in de vernieuwing van het cultuurbeleid en de prestatieafspraken. De laatste onderzoeksvraag luidt:

Wat is volgens de subsidiepartners belangrijk voor het nieuwe cultuurbeleid en prestatieafspraken?

Onderzoeksmethode

Onafhankelijk onderzoeksbureau Bureau Lahaut heeft het onderzoek uitgevoerd. Het onderzoek heeft een *mixed method* ontwerp. Mixed method houdt in dat kwalitatief en kwantitatief onderzoek worden gecombineerd. Als eerste is er een documentenanalyse uitgevoerd. Op basis van de documentenanalyse hebben er diepte-interviews met de subsidiepartners plaatsgevonden. De culturele stichtingen en verenigingen zijn bevraagd door middel van een enquête.

---

⁶ Uit het onderzoek blijkt ook de culturele organisaties ongelijk zijn getroffen. De culturele organisaties die het meest afhankelijk zijn van publieksinkomsten, worden bovenmatig hard geraakt. Zo zagen de poppodia en de vrije producenten zo'n 95% van hun eigen inkomsten verdwijnen. Zie rapport van de Boekmanstichting: *Ongelijk getroffen, ongelijk gesteund* (2021).

⁷ Memo van team Omgeving aan de wethouder van Cultuur over de ontvangen financiën, verstrekte steun en stand van zaken van de culturele partners in Den Helder. (5-11-2021)

Onderzoekspopulatie

Wij onderscheiden drie doelgroepen:

1. de culturele instellingen (de meerjarige subsidiepartners)⁸;
2. de culturele stichtingen (de middelgrote culturele organisaties);
3. de culturele verenigingen

De onderzoeksgroepen zijn apart van elkaar bevestigd en geanalyseerd. Hieronder een schematische weergave van de drie onderzoeksgroepen met de daarbij behorende onderzoeksmethode en responspercentage.

Doelpopulatie	Onderzoeksmethode	Doelgroepgrootte	Respons
Culturele instellingen	Diepte-interviews	8 instellingen	100% (n: 8)
Culturele stichtingen	Online enquête	6 stichtingen	80% (n: 5)
Culturele verenigingen	Online enquête	40 verenigingen	48% (n: 19)

De respons van de culturele verenigingen viel in eerste instantie tegen. Door verschillende herinneringen te versturen heeft uiteindelijk ongeveer de helft van alle verenigingen de enquête ingevuld.

Documentenanalyse

Voor de documentenanalyse hebben wij diverse documenten van de gemeente Den Helder ontvangen. Het gaat om beleidstukken, visies, memo's en verslagen van bestuurlijke overleggen. Daarnaast hebben wij relevante onderzoeken en literatuur gelezen.

Diepte-interviews subsidiepartners

Op basis van gesprekken die wij hebben gevoerd met de gemeente Den Helder en de documentenanalyse hebben wij voor de diepte-interviews een semigestructureerde vragenlijst ontworpen. De vragenlijst bood ons de mogelijkheid om gestructureerd te interviewen en waar nodig door te vragen.

De diepte-interviews vonden plaats in augustus en september 2022 op het bezoekadres van de culturele instelling. De meeste interviews werden afgenomen met de directeur van de instelling en/of andere leden van het managementteam. De gesprekken duurden gemiddeld 1,5 uur. Vervolgens zijn op basis van de audio-opnames gespreksverslagen geschreven. De gespreksverslagen zijn met software voor kwalitatieve gegevensanalyse geanalyseerd.⁹ Wij hebben ervoor gekozen om in de beschrijving van de onderzoeksresultaten geen gesprekspartners met naam te vermelden en te citeren.

Online enquête stichtingen en verenigingen

Voor de culturele stichtingen en verenigingen is een enquête ontwikkeld. Het invullen van de online enquête duurde ongeveer 20 minuten. In het rapport zijn de onderzoeksresultaten geanonimiseerd. De enquête van de culturele stichtingen wijkt op enkele punten af van de enquête voor culturele

⁸ Lokale Omroep Stichting (LOS) Den Helder is voor het onderzoek niet bevestigd.

⁹ Wij hebben gebruikt gemaakt van softwarepakket ATLAS.ti voor de analyse van de kwalitatieve gegevens.

verenigingen. Zo wordt bij stichtingen niet gevraagd naar het aantal betrokken leden maar naar het aantal bezoekers. Bij de ontwikkeling van de enquête is soms gebruikgemaakt van bestaande vragen en zijn vragen ontwikkeld geïnspireerd door andere onderzoeken of beleidsstukken. Het overzicht van de (inspiratie) bronnen is, evenals de enquête zelf, in bijlagen opgenomen.

Afbakening culturele sector

De culturele sector is een breed begrip. Er worden veel verschillende activiteiten onder de culturele sector geschaard. De definitie van het Centraal Bureau voor de Statistiek deelt de culturele sector in drie sub sectoren: ‘kunsten en cultureel erfgoed’, ‘media- en entertainmentindustrie’ en ‘creatieve zakelijke dienstverlening’. Dit onderzoek heeft hoofdzakelijk betrekking op de sub sector kunsten en cultureel erfgoed (musea, beeldende kunst, podiumkunsten, muziekeducatie et cetera).

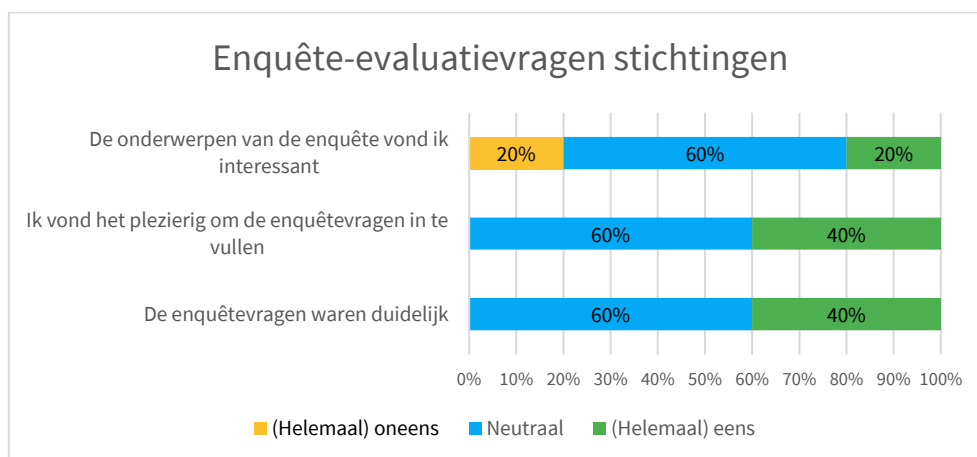
De keten van de sub sector kunsten en cultureel erfgoed bestaat ruwweg uit de volgende drie schakels: ‘de makers’ (dit zijn de kunstenaars, auteurs, regisseurs, choreografen, dirigenten, docenten et cetera), ‘culturele organisaties’ waar het artistieke product wordt getoond of de culturele uiting plaatsvindt en ‘het cultuurpubliek’. Het onderzoek spitst zich toe op de tweede schakel: culturele organisaties, omdat zij een directe subsidierelatie hebben met de gemeente.

Beperking onderzoek

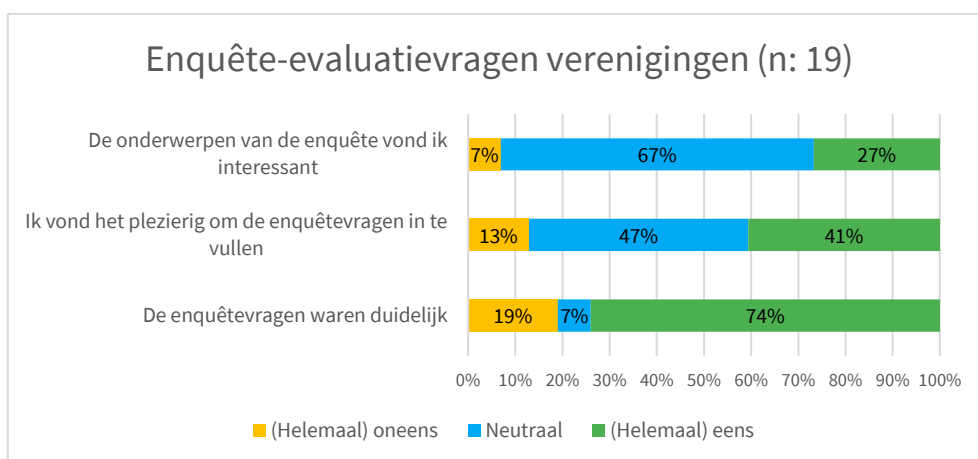
Een van de onderzoeksmethodes is een online enquête. Nadeel van een enquête is dat er niet doorgevraagd kan worden. Wij hebben geprobeerd dit op te lossen door regelmatig open antwoordcategorieën aan de enquête toe te voegen.

Het is mogelijk dat sommige enquêtevragen door de respondent anders worden geïnterpreteerd dan door de onderzoeker bedoeld. Uit de evaluatievragen blijkt echter wel dat driekwart van de verenigingen de enquêtevragen duidelijk vonden, bij de stichtingen ligt dat percentage op 40% (zie figuur 1 en figuur 2).

Ten aanzien van de enquête onder de stichtingen: er waren weinig responderen (vijf in totaal). Daar dient rekening mee gehouden te worden bij het interpreteren van de resultaten en het gebruiken van percentages.

Figuur 1 De ondervraagde culturele stichtingen zijn redelijk positief over de enquête.

Figuur 2 De ondervraagde culturele verenigingen vonden de enquêtevragen duidelijk.

Diepte-interviews met subsidiepartners

In augustus en september van 2022 hebben er diepte-interviews plaatsgevonden met acht grote culturele instellingen (hierna: subsidiepartners) van de gemeente Den Helder.¹⁰ De volgende subsidiepartners zijn geïnterviewd: KopGroep bibliotheek, Citymarketing Den Helder, Fort Kijkduin, museum De Nollen, amateurkunstencentrum Triade, Stichting Museumhaven, Stichting Reddingmuseum Dorus Rijkers en schouwburg de Kampanje.

De diepte-interviews zijn uitgewerkt in twee delen. Het eerste deel gaat over hoe de subsidiepartners van de coronacrisis herstellen en met welke na-ijleffecten ze te maken hebben. Het tweede deel is een beschrijving van de input van de subsidiepartners voor het nieuwe cultuurbeleid van de gemeente.

Deel 1: Het herstel na corona

De maatregelen van het Nederlandse kabinet tegen de verspreiding van het coronavirus hebben grote gevolgen gehad voor de culturele sector. Er waren periodes dat de deuren helemaal dicht moesten en er waren periodes dat er beperkende maatregelen golden ten aanzien van het maximumaantal bezoekers. Eerst wordt beschreven hoe het de subsidiepartners is vergaan tijdens de coronacrisis. Daarna wordt dieper ingegaan op de gevolgen van corona voor de culturele betrokkenheid, de financiële situatie en het culturele ecosysteem.

Aanpassingsvermogen

Voor de subsidiepartners was de coronaperiode met de langdurige sluitingen en beperkende maatregelen een “*intensieve tijd die van ons de nodige aanpassingsvermogen vereiste*”.

Subsidiepartners geven aan dat pas na verloop van tijd de nadruk kwam te liggen op culturele activiteiten die wél konden plaatsvinden in plaats van wat er allemaal niet meer kon. Deze omschakeling leidde tot andersoortige culturele activiteiten, die zowel *offline* als *online* plaatsvonden. Zo werden er diverse voorstellingen in de buitenlucht georganiseerd en kon het publiek musea virtueel bezoeken of online muzieklessen volgen. Ondanks dat er met deze activiteiten minder publiek werd bereikt dan voor corona, kijken de subsidiepartners er tevreden op terug. Het doel van de instellingen was om voor het publiek zichtbaar te blijven en de culturele betrokkenheid in stand te houden; daar zijn ze volgens de subsidiepartners zelf redelijk in geslaagd.

Flexibiliteit

De subsidiepartners hebben de afgelopen periode geleerd hoe zij hun organisatie flexibel moeten inrichten om snel te kunnen op- en afschalen. De verwachting is dat die flexibiliteit in schakelen zeker van pas zal komen bij eventuele volgende crisissen. Daarnaast geven subsidiepartners aan dat de coronacrisis de inzet van digitale middelen voor publieksbereik heeft versneld. Zo is de bibliotheek overgestapt naar online lezingen, een activiteit die na corona deels nog steeds online plaatsvindt. Andere subsidiepartners geven aan meer tijd en geld te investeren in sociale media om onder de aandacht van doelgroepen te blijven. Ook cultuureducatie werd online aangeboden.

---

¹⁰ Voor de diepte-interviews is een semi-gestructureerd vragenlijst ontwikkeld.

Online cultuureducatie werkte beter dan verwacht, ondanks de beperkingen voor sociale interactie tussen docent en cursisten.

Met het aanbieden van online culturele activiteiten worden ook andere doelgroepen, die normaliter minder vaak cultuur bezoeken, bereikt. Denk aan jongeren, ouderen en mensen met lage inkomens of een beperking. Ondanks deze nieuwe mogelijkheden voor publieksbereik, geven subsidiepartners aan dat veel van de online-initiatieven inmiddels ook weer gestopt zijn. De reden voor het stoppen is dat er geen verdienmodel achter zit en de veronderstelling dat bezoekers liever fysiek de instelling bezoeken omdat dat een betere ervaring oplevert.

Reflectie en samenwerking

Volgens sommige subsidiepartners was er door de gedwongen sluitingen meer tijd om te reflecteren op het bestaand cultureel aanbod. Er was ook meer tijd om nieuwe tentoonstellingen te ontwikkelen. Meer tijd voor reflectie en ontwikkeling is ten goede gekomen van de artistieke kwaliteit van de projecten.

Anderen geven aan dat de coronacrisis meer samenwerking tussen de subsidiepartners heeft opgeleverd. Niet iedereen is het daarmee eens en vinden dat samenwerkingen juist zijn verwaterd. Het opnieuw opstarten van die samenwerkingen kost hun veel tijd en energie.

Culturele betrokkenheid

Culturele betrokkenheid heeft meerdere verschijningsvormen. Hier zijn twee vormen van culturele betrokkenheid beschreven: bezoek aan cultuur en ondersteuning van cultuur.

Bezoek

Tijdens corona is duidelijk geworden dat veel Heldenaren cultuur erg hebben gemist. Het verbaast de subsidiepartners dan ook dat – nu de coronamaatregelen zijn opgegeven – de bezoekersaantallen zeker nog niet op het niveau zijn van voor corona.¹¹ Mogelijke oorzaken volgens de subsidiepartners zijn:

1. Door corona is er een minder groot aanbod aan voorstellingen en tentoonstellingen.
2. Corona is niet helemaal verdwenen. Bij sommige doelgroepen – vooral zestigplussers – blijft de angst aanwezig om corona te krijgen.
3. Het uitzonderlijke mooie weer in de zomer. Het was een recordjaar wat betreft het aantal zonuren. Dit gaat ten koste van het uithuizige cultuurbezoek.
4. In verband met de inflatiecrisis houden potentiële bezoekers de hand op de knip. Ze zijn selectiever geworden in welke culturele instellingen ze bezoeken.
5. Online aanbod spreekt aan. Keerzijde van digitalisering/ online aanbod is dat het – vooral onder jongeren – het fysieke bezoek of les kannibaliseert.

De instellingen ontvangen niet alleen minder bezoek, maar er worden door externe partijen ook minder vaak evenementen en feesten georganiseerd.¹² Ook worden er minder schoolreisjes en kinderpartijtjes geboekt dan voor corona. Bovendien komen leden die tijdens corona hun

¹¹ Zie ook NRC-artikel: *Bezoek cultuursector nog (lang) niet op het niveau van voor corona* (7-4-2022).

¹² Een ander effect van corona is dat veel evenementen verplaatst zijn van het najaar naar de zomer. Hierdoor ontstaan andere pieken en in combinatie met het personeelstekort leidt dit capaciteitsproblemen.

lidmaatschap hebben opgezegd niet allemaal meer terug. Het afnemen van deze culturele betrokkenheid is – zoals we zullen zien – van invloed op het verdienvermogen van culturele instellingen.

Ondersteuning van cultuur

Zonder vrijwilligers kunnen (vooral kleine) culturele instellingen niet bestaan. Voor veel subsidiepartners is het dan ook zorgelijk dat een deel van de vrijwilligers na corona niet meer is teruggekeerd. Het gaat vooral om vrijwilligers die zeventig of ouder zijn. Aangezien de vrijwilligers in Den Helder vergrijzen, is de impact groot.

Een mogelijke reden voor het afhaken is dat vrijwilligers tijdens corona andere hobby's – met kleinere kans op besmetting – hebben gevonden. Na corona hebben ze deze hobby's behouden en zijn ze niet meer teruggekeerd als vrijwilliger.

Een aantal subsidiepartners beseffen dat zij tijdens de coronacrisis vrijwilligers meer aandacht hadden moeten geven zodat ze betrokken waren gebleven bij de culturele instelling. Dit is een belangrijk leermoment voor eventuele toekomstige crisissen.

Financiële situatie

Culturele instellingen hebben verschillende geldstromen: subsidies, fondsen, mecenaat, sponsoring en eigen inkomsten. De afgelopen jaren heeft de culturele sector geïnvesteerd in het genereren van meer 'eigen inkomsten' om financieel weerbaarder te worden. Eigen inkomsten zijn inkomsten die instellingen zelf genereren met de verkoop van toegangsbewijzen, museumwinkels, cursussen, verhuur van locaties, evenementen, horeca, et cetera. Welke impact de corona heeft gehad op deze eigen inkomsten en de financiële situatie komt nu aan bod.

Eigen inkomsten

Door de coronacrisis – met alle lockdowns en de beperkende maatregelen – zijn de eigen inkomsten van de subsidiepartners aanmerkelijk gedaald. Omdat de vaste kosten zoals huisvesting en personeelskosten doorliepen, zijn instellingen meer afhankelijk geworden van subsidies en financiële steunmaatregelen van overheden. Deze toegenomen afhankelijkheid gaat ten koste van de financiële weerbaarheid van instellingen.

Eigen reserves

Ondanks dat hun financiële weerbaarheid achteruit is gegaan, geven bijna alle subsidiepartners aan dat zij de coronaperiode financieel gezond hebben doorstaan. De meeste instellingen beschikten over voldoende eigen reserves en financiële steun om inkomstendalingen op te kunnen vangen.¹³ Bovendien namen variabele kosten zoals marketing en communicatie af omdat er minder culturele activiteiten georganiseerd werden. Hiermee werden verliezen van eigen inkomsten voor een deel gecompenseerd.

---

¹³ Uit een ambtelijke verkenning van de gemeente Den Helder in 2021 bleek ook al dat de meeste instellingen de coronacrisis financieel goed hebben doorstaan. Dit blijkt ook uit de verslagen van de bestuurlijke overleggen die met de instellingen hebben plaatsgevonden.

Fondsenwerving

Fondsenwerving blijft voor de subsidiepartners in Den Helder lastig. Door het ontbreken van expertise en ervaring kost het schrijven van fondsaanvragen hen veel tijd:

“Voor fondsenwerving zijn er goede ideeën maar een probleem is tijd. Daarom moeten er prioriteiten worden gesteld: als er meer tijd komt te zitten in fondsenwerving gaat er weer minder tijd naar cultuureducatie of collectie.”

In 2020 en 2021 zijn de subsidiepartners op instigatie van de gemeente geadviseerd in fondsenwerving en cultureel ondernemerschap.¹⁴ Over dit adviestraject bestaan gemengde gevoelens. De gedachte is goed want de instellingen moeten financieel weerbaarder worden. Het is echter lastig – zeker voor de kleinere culturele organisaties die met veel vrijwilligers werken – om het niveau te halen dat voor een succesvolle fondsenwerving is gewenst. Er is meer begeleiding nodig:

“Als iemand in praktische zin fondsenwerving samen met de culturele organisatie gaat uitvoeren, al is het maar met het helpen opzetten voor een paar maanden, dat zou nuttiger zijn dan alleen advies krijgen.”

Coronasteunfonds

De gemeente Den Helder heeft – net als andere gemeenten in Nederland – van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW) middelen ontvangen om de financiële schade die culturele organisaties lopen als gevolg van de coronamaatregelen te verkleinen. De verwachting bij de subsidiepartners is dat de Helderse culturele sector hier niet zelf actief aanspraak op gaat maken. De angst leeft dan ook dat niet alle coronasteun van OCW bij de culturele organisaties terecht komt.¹⁵ Een aantal subsidiepartners denkt dat een deel van deze middelen niet geoormerkt zijn, waardoor de gemeente ze ook voor andere doeleinden zal gebruiken. De subsidiepartners doen een oproep aan de gemeente Den Helder om de ontvangen gelden door te laten vloeien naar de lokale cultuursector. Vooral de cultuurmakers en de zzp'ers zouden financieel geholpen moeten worden, menen zij. Het zou in elk geval een goede zaak zijn als de gemeente inzicht verschaft in de besteding van die extra gelden.

Energielasten

Toen de diepte-interviews in augustus en september van dit jaar plaatsvonden maakte de coronacrisis plaats voor de inflatie- en energiecrisis. De subsidiepartners maken zich zorgen over de

---

¹⁴ ‘Cultureel ondernemerschap is een belangrijk ankerpunt in het cultuurbeleid van Den Helder, en komt daarom terug in de (meerjarige) subsidierelaties. Onder cultureel ondernemerschap wordt verstaan het vermogen om artistiek onderscheidend te zijn, maatschappelijk draagvlak te creëren en aandacht voor het verdienmodel.’ (Bron: raadsinformatiebrief over de afronding van het adviestraject fondsenwerving cultuur)

¹⁵ Zo is er een regeling van 440 miljoen euro die via gemeenten naar lokale instellingen moet gaan, maar in veel gevallen nog niet is uitgekeerd. Om die reden verzoekt de Taskforce culturele en creatieve sector de staatssecretaris van OCW om in overleg te treden met de VNG en erop aan te dringen dat de meer dan € 400 miljoen aan coronasteun voor cultuur, die via gemeenten naar lokale instellingen had moeten gaan, ook daadwerkelijk naar de culturele sector gaat (zie voor [brief](#)).

sterk gestegen energiekosten.¹⁶ Tijdens de interviews werd al gesproken over verdubbelingen en verdriedubbelingen van de energierekening. Een subsidiepartners illustreert dit sprekend met het voorbeeld dat de binnenkomende entreegelden even hoog zijn als de energierekening, waardoor er geen eigen inkomsten overblijven voor andere lasten.

Culturele ecosysteem

Subsidiepartners functioneren binnen een cultureel ecosysteem.¹⁷ Makers en andere werkenden binnen de culturele sector vormen een belangrijke schakel. Hetzelfde geldt voor talentontwikkeling.

Verslechterende positie van makers en zzp'ers

De subsidiepartners in Den Helder hebben de coronacrisis financieel doorstaan. Gelukkig hebben er geen gedwongen ontslagen plaatsgevonden. Wel maken een aantal subsidiepartners zich zorgen over de kwetsbare positie van makers en zzp'ers binnen de gemeente. Zij vormen vaak de flexibele schil van culturele instellingen. Van zzp'ers en makers was al bekend dat zij een laag persoonlijk inkomen en moeite hebben om rond te komen. Door de coronacrisis zijn zij veel inkomsten misgelopen. De subsidiepartners vertellen dat een aantal theatertechnici zijn vertrokken en dat cultuureducatied medewerkers – die vaak noodgedwongen als zzp'er werken – hun spaargelden tijdens corona hebben zien verdampen.

Talenten

De coronaperiode heeft volgens de subsidiepartners talenten afgeremd, omdat het niet altijd mogelijk was makerschap ten uitvoer te brengen. Hierdoor hebben talenten minder ervaring opgedaan of zijn minder bijeengekomen voor (onderlinge) ontwikkeltrajecten. De gevolgen zijn dat zij achterblijven in hun ontwikkeling en dat de stap naar de aansluiting op de formele infrastructuur groter is geworden. Minder mogelijkheden om op te treden of te oefenen heeft er ook toe geleid dat culturele verenigingen en stichtingen minder gemotiveerd zijn geraakt. Volgens de subsidiepartners denken sommigen erover na om ermee op te houden, wat uiteindelijk ook ten koste gaat van de talentontwikkeling. Hoe de culturele verenigingen en stichtingen er zelf over denken staat verderop in dit rapport beschreven.

---

¹⁶ In een [brief](#) (dd. 18 oktober 2022) doet de Taskforce culturele en creatieve sector een dringend beroep op het kabinet om, naast het MKB en huishoudens, ook vitale maatschappelijke en culturele sectoren adequaat en onvervaard toegang tot ondersteuning te geven.

¹⁷ Het gaat om het benaderen van cultuur als een complex geheel van onderling verbonden netwerken die zich uitstrekken in het publieke, commerciële en amateurkunstensector en die vraag en aanbod meebepalen. Carrières, ideeën, geld, producten en content van culturele makers beperken zich niet tot een van de drie sectoren (publiek, commercieel, amateur) maar bewegen zich kriskras door elkaar. Cultuur heeft dan ook een netwerk karakter en dit karakter maakt een holistische benadering van cultuur waardevol.

Deel 2: Het gemeentelijke cultuurbeleid

Dit deel gaat over de ideeën en gedachten van subsidiepartners over de toekomst en ambities op het gebied van cultuur. Het vormt belangrijke input voor het nieuwe gemeentelijke cultuurbeleid. Eerst wordt beschreven hoe de subsidiepartners de rol van de culturele sector beschouwen, ook in relatie tot de sociaaleconomische en maatschappelijke context. Daarna is er aandacht voor de rol van de gemeente in het bereiken van cultuurdoelstellingen. Tot slot beschrijven wij wat volgens de subsidiepartners belangrijke onderwerpen zijn voor het nieuwe cultuurbeleid.

De waarden van cultuur

De laatste jaren staat de waarde van cultuur weer in de belangstelling in het Nederlandse debat over het cultuurbeleid. Vanuit het perspectief van het publiek is vooral de intrinsieke waarde van kunst en cultuur van belang. Enerzijds doet kunst en cultuur een appel op de emoties van de toeschouwer: hij wordt erdoor geamuseerd, ontroerd, in verwarring gebracht of geschokt. Anderzijds kan kunst en cultuur een cognitieve waarde hebben: een kunstwerk biedt nieuwe inzichten, leert je de wereld vanuit een andere blik aanschouwen of opent nieuwe denk pistes. Een geïnterviewde omschrijft het gemis van cultuur tijdens corona als volgt:

“De afgelopen twee jaar hebben we allemaal gemerkt hoe belangrijk cultuur is, en hoe leeg het leven is zonder cultuur.”

Naast deze intrinsieke (artistiek-inhoudelijke) waarde van cultuur is er volgens de subsidiepartners ook sprake van afgeleide waarden.¹⁸ Cultuur heeft ook een sociale en economische waarde. In deze zienswijze wordt cultuur niet gezien als *doel* maar als *middel* om iets te bereiken.

Sociale waarde

Cultuur maakt onderdeel uit van het sociale domein. Heldenaren gaan bijvoorbeeld om allerlei redenen naar de bibliotheek. Niet alleen voor het lenen van boeken maar ook om te studeren, te werken, cursussen te volgen en hulp te zoeken. Lokale bibliotheken lenen niet alleen boeken uit, maar ontwikkelen zich tot knooppunten van kennis, contact en cultuur in de samenleving.¹⁹ Een ander voorbeeld is erfgoed. Een geïnterviewde zei er het volgende over:

“Erfgoed vertelt verhalen over de boeiende geschiedenis van Den Helder. Door deze verhalen worden Heldenaren trots op hun woongemeente. Erfgoed zorgt voor identiteit en creëert daarmee sociale cohesie. Door erfgoed te onderhouden en te promoten wordt Willemsoord voor zowel toeristen als inwoners aantrekkelijker gemaakt.”

---

¹⁸ Zie ook een essay van prof. H. Mommaas (2013) [De Waarde van Cultuur](#). Naar een Nieuw Cultureel Zelfbewustzijn in Brabant. Tilburg, Telos

¹⁹ In opdracht van de VNG wordt er momenteel een nulmeting uitgevoerd naar de Informatiepunten Digitale Overheid (IDO). De IDO's bevinden zich in meer dan 500 bibliotheeklocaties in Nederland en zijn er voor iedereen die informatie en hulp zoekt bij het omgaan met de (digitale) overheid.

Economische waarde

Naast de intrinsieke waarde wordt door de subsidiepartners ook de economische waarde van cultuur benoemd. Een aantrekkelijk en gevarieerd cultuuraanbod heeft economische waarde omdat het volgens verschillende subsidiepartners een positief effect heeft op het imago van Den Helder. Een kwalitatief hoogstaand cultureel aanbod trekt daarnaast toeristen en bedrijven aan. Ook zorgt de culturele sector voor lokale werkgelegenheid.²⁰

Een enkeling merkt op dat de economische en sociale waarde van cultuur belangrijk zijn, maar het mag in het culturele debat niet de boventoon gaan voeren. Cultuur moet geen bijproduct van andere beleidsterreinen worden, daarvoor is de intrinsieke waarde te belangrijk.²¹

Beleidskader cultuur

In de visie *Cultuur kleurt het leven!* (2016) staan de beleidsdoelen van het gemeentelijk cultuurbeleid benoemd. Daarbij is ook aandacht voor de gewenste maatschappelijke effecten. Er wordt gewerkt met vier speerpunten:

1. kinderen enthousiasmeren voor cultuur;
2. culturele deelname van de samenleving;
3. Den Helder als cultureel hart van de regio;
4. artistiek onderscheidend vermogen bij cultureel ondernemerschap.

Uitwerking van de plannen

In principe staan de subsidiepartners nog steeds achter de speerpunten van het beleidskader. Het is echter wel de hoogste tijd voor een geüpdatete versie. De huidige dateert uit 2016 en is niet meer van deze tijd.

Bij de subsidiepartners bestaat de behoefte aan een meer concrete uitwerking van de vier speerpunten. Er is behoefte aan concrete 'handvatten' om aan bestaande (of mogelijke nieuwe) speerpunten te werken. Bijvoorbeeld: het eerste speerpunt gaat over kinderen. Vallen hier ook jongeren onder? Met wat voor een soort aanbod moet welke jongeren categorie worden aangesproken, en wat is hierbij de precieze rol van de culturele instellingen? De subsidiepartners geven aan dat ze graag meer jongeren willen betrekken bij cultuur, maar missen duidelijke richtlijnen van de gemeente Den Helder.²²

Prestatieafspraken

Het overgrote deel van het cultuursubsidiebudget van de gemeente Den Helder wordt als reguliere cultuursubsidie verstrekt. Bij de verstrekking ervan worden prestatieafspraken gemaakt. De culturele instellingen leggen daarover verantwoording af, de gemeente controleert dit en stelt vervolgens de subsidie vast. De gemeente werkt hiervoor met Beleidsgestuurde Contracten Financiering (BFC), waarin de prestatieafspraken zijn vastgelegd. Een aantal subsidiepartners

---

²⁰ Onder andere voor groepen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

²¹ Zie ook de verkenning [Cultuur herwaarderen](#) (2015) van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR)

²² Eén geïnterviewde vindt dat er al voldoende vertrouwen is vanuit de gemeente. Zo is het huidige cultuurbeleid niet voor niets minder concreet: dit geeft instellingen bewegingsruimte om naar eigen inzicht te handelen.

vinden dat de BFC's te veel nadruk leggen op kwantitatieve prestatie-indicatoren zoals jaarlijkse bezoekersaantallen of aantal voorstellingen. De BFC's worden daardoor als te 'dwingend' ervaren. Er zou meer gestuurd moeten worden op *impact*, oftewel het behalen van bepaalde cultuurdoelstellingen. Anderen vinden de BFC's prettig werken omdat de afspraken en criteria in overleg met de gemeente worden ontwikkeld. Het is volgens hen een goede combinatie van kwantitatieve én kwalitatieve afspraken.²³

Enkele subsidiepartners voelen zich door de gemeente overvraagd. Er is bijvoorbeeld geen geld voor een educatiemedewerker, maar er wordt wel verwacht dat zij een educatieprogramma voor scholen hebben:

“Een organisatie dat vooral draait om vrijwilligers, daar kun je als gemeente niet te veel van vragen.”

Enigszins paradoxaal aan de hierboven beschreven behoefte aan concretisering en handvatten, geven anderen aan van de gemeente meer vertrouwen te willen om subsidiegelden te besteden naar eigen inzicht. Als voorbeeld gaf een subsidiepartner:

“Als er bijvoorbeeld geld is om het informele circuit te ondersteunen, dan mag dat bij de culturele instellingen zelf worden neergelegd.”

Aandachtspunten voor het nieuwe beleid

De toegankelijkheid, het ondersteunen van culturele verenigingen en een integrale benadering zijn volgens de subsidiepartners belangrijke aandachtspunten voor het nieuwe cultuurbeleid. Deze aandachtspunten beschrijven wij hieronder.

Toegankelijkheid

“Cultuur is er om verbondenheid met alle inwoners met de gemeente te creëren”, aldus een geïnterviewde. Echter, de subsidiepartners vertellen dat veel van de huidige cultuurbezoekers komen van buiten de gemeente. Voor onder andere de legitimering van cultuursubsidies is het volgens de subsidiepartners noodzakelijk dat er in het cultuurbeleid meer aandacht komt voor publieksbereik **onder alle Heldenaren**.²⁴

De instellingen proberen te werken aan meer publieksbereik onder Heldenaren door meer tijdelijke tentoonstellingen te organiseren of een jaarkaart te introduceren. Dit moet herhaalbezoek onder Heldenaren stimuleren. Daarnaast is de intentie om meer evenementen te organiseren en is men bezig met verbouwingen om weer fysiek aantrekkelijk te zijn. Subsidiepartners geven aan dat Den Helder een rijke (culturele) geschiedenis heeft, maar dat de gemiddelde Heldenaar daar niet van doordrongen is:

“Heldenaren zijn wel trots, maar de binding met de geschiedenis moet sterker.”

---

²³ Zie ook de publicatie van Claartje Bunnik et al. *Niet tellen maar wegen: over de zin en onzin van prestatieafspraken in de culturele sector (2011)*.

²⁴ Door meer werk te maken van diversiteit binnen de culturele sector worden ook andere doelgroepen aangesproken die normaal niet zo snel aan cultuur doen.

Jongeren

Volgens de subsidiepartners vindt er niet alleen onvoldoende bezoek plaats onder Heldenaren, maar is het cultuurpubliek ook aan het vergrijzen. Iedereen is het erover eens: er is op cultuurgebied in Den Helder te weinig te doen voor inwoners onder de 35 jaar. Dit moet veranderen. In het nieuwe cultuurbeleid moet dan ook aandacht zijn voor het stimuleren van culturele deelname van jonge doelgroepen.²⁵

Integrale benadering

Cultuur is veel meer dan alleen het bezoeken van instellingen, zoals ook blijkt uit de hierboven beschreven sociale en economische waarde van cultuur. Sommige subsidiepartners menen dan ook dat het gemeentelijk cultuurbeleid integraal onderdeel moet uitmaken van andere beleidsterreinen zoals ruimtelijke ordening, het sociale domein en economie. Hiervoor werd door een geïnterviewde verwezen naar de stadsontwikkeling die nu gaande is, en waar cultuur een belangrijk aspect vormt.

Ook cultuur en erfgoed hebben veel met elkaar gemeen. Het is dan ook een goede zaak dat in het huidige college cultuur, erfgoed en toerisme bij één wethouder is ondergebracht.²⁶

Het ondersteunen van culturele verenigingen en het informele circuit

Een aantal subsidiepartners maakt zich zorgen over de staat van culturele verenigingen en het 'informele culturele circuit'. Met het laatste worden amateurkunstbeoefening in ongeorganiseerde verband bedoeld (tijdelijke, op projectbasis gestoelde amateurgroepen). In het cultuurbeleid zou er voor hen meer aandacht moeten zijn. Zij zouden bijvoorbeeld geholpen zijn als het proces voor het aanvragen van evenementenvergunningen vereenvoudigd wordt.²⁷ Ook de ondersteuning van verenigingen op het gebied van fondsenwerving en het opstellen van een vrijwilligersbeleid worden als voorbeelden genoemd. Hoe de stichtingen en verenigingen er zelf over denken staat verderop in dit rapport beschreven.

De instellingen steken hand in eigen boezem, want ook zij zouden de culturele verenigingen en het informele circuit meer actief moeten ondersteunen. Denk bijvoorbeeld aan organisatorische of facilitaire ondersteuning bij muziekfestivals. Toegegeven: het één en ander is wel al geëxpliciteerd in het huidige cultuurbeleid, maar in de praktijk komt er nog te weinig van terecht. Enerzijds heeft dit te maken met tijdgebrek, anderzijds ervaren culturele verenigingen een drempel om contact te zoeken met de subsidiepartners.²⁸

De rol van de gemeente

De rol van de gemeente stopt niet bij het opstellen van een cultuurbeleid en het verlenen en verantwoorden van cultuursubsidies. In ideale gevallen fungeert de gemeente ook als

---

²⁵ Om jongeren toch te bereiken verlagen sommige subsidiepartners hun ticketprijzen, trekken jongere medewerkers aan en zijn ze aanwezig op sociale media zoals TikTok.

²⁶ Een aantal geïnterviewden vinden daarnaast dat dat evenementen bij dezelfde wethouder cultuur zou moeten horen.

²⁷ De instellingen hebben daar zelf overigens ook behoefte aan.

²⁸ Het in contact brengen van verenigingen met subsidiepartners is een taak van de cultuurmakelaar. Echter, volgens een aantal geïnterviewden is de huidige cultuurmakelaar niet zichtbaar genoeg omdat deze functie is ondergebracht bij citymarketing. De cultuurmakelaar is daardoor meer met coördinatie van evenementen en met marketing bezig.

informatiebron en verbinder. Gemeenten dragen bij aan het versterken van de culturele en maatschappelijke betekenis van de cultuursector, en investeren mee in de economische positie ervan.²⁹

Het contact met de gemeente

Over het algemeen ervaren de subsidiepartners het contact met betrokken ambtenaren en wethouders als prettig en goed. Het kost sommigen echter wel wat moeite om uit te zoeken bij wie ze moeten zijn voor informatie of samenwerking. De verwachting is dit nog meer geldt voor de culturele verenigingen.

Samenbouwen aan cultuurbeleid

Een aantal subsidiepartners geeft aan behoefte te hebben aan samenwerking met de gemeente om een toekomstvisie/cultuurbeleid verder uit te bouwen. Dit werkt volgens hen beter dan eenrichtingsverkeer vanuit de gemeente. Een geïnterviewde is bijvoorbeeld erg te spreken over de rondetafelgesprekken die tijdens de formaties hebben plaatsgevonden, een methode dat ook ingezet mag worden voor het opstellen van het nieuwe cultuurbeleid. Ook zouden Heldenaren meer betrokken moeten worden bij de besluitvorming rondom de culturele infrastructuur.

Nadat het beleid geformuleerd is – zo oppert een geïnterviewde – zou de gemeente de subsidiepartners moeten betrekken bij de implementatie ervan. Het formeren van een strategische werkgroep met ambtenaren en vertegenwoordigers van de instellingen vormt hiervoor een uitkomst.

Verbinder

Naast het maken van een gezamenlijk cultuurbeleid vinden sommige subsidiepartners dat de gemeente ook samenwerkingsverbanden moet initiëren en coördineren. De gemeente zou bijvoorbeeld een overkoepelende rol kunnen spelen bij grootschalige samenwerkende projecten of samenwerking tussen culturele organisaties kunnen coördineren. Anderen vinden deze rol niet bij de gemeente passen: de bestaande lijntjes zijn kort en samenwerking gebeurt volgens hen al op een goede manier.

Kennisdeling

Instellingen hebben behoefte aan meer kennis over de samenstelling, het gedrag en de wensen van het (potentiële) cultuurpubliek in Den Helder. De gemeente zou bijvoorbeeld een doelgroepenmodel kunnen ontwikkelen, bestaande uit verschillende type doelgroepen voor het culturele aanbod. Ook zou de gemeente relevante onderzoeksrapporten en statistieken over cultuur en aanverwante domeinen actief moeten delen met de subsidiepartners.

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn erg belangrijk voor de subsidiepartners. Zonder vrijwilligers zouden sommigen hun deuren moeten sluiten. Gezien de ambities van sommigen – zoals uitbreiding van activiteiten en verdere professionalisering – worden vrijwilligers alleen maar belangrijker. Sommige subsidiepartners hebben een tekort aan vrijwilligers. Vooral de kleine culturele instellingen kampen

---

²⁹ Zie ook publicatie van adviesbureau Berenschot: Corona, cultuur en gemeenten. Informatiegids over gemeentelijke coronasteun aan de lokale culturele infrastructuur. (2021)

met een tekort aan vrijwilligers. Dit heeft grote gevolgen: er gaat kennis gaan verloren waardoor restauratieprojecten in gevaar komen, archieven worden niet meer bijgehouden, monumenten kunnen niet open voor publiek en rondleidingen kunnen niet plaatsvinden. Het werven van vrijwilligers is lastig voor de instellingen, vooral jongeren en vrijwilligers tussen de 30 en 40 jaar oud zijn lastig te porren. Een aantal instellingen heeft behoefte aan hulp van de gemeente bij het werven van vrijwilligers, bijvoorbeeld door middel van een wervingsplan, adviseur of vrijwilligersbank. In sommige gevallen moet het niet alleen bij advies blijven, maar ook in praktische zin:

“Als iemand in praktische zin het samen met de organisatie gaat uitvoeren, al is het maar helpen met het beginnen met opzetten voor een paar maanden, dat zou nuttiger zijn dan alleen een dagje advies geven.”

Bij een aantal erfgoedlocaties gaat het wel goed. Dit komt doordat er goed voor de vrijwilligers gezorgd wordt, onder andere met sociale activiteiten zoals barbecues en andere type bijeenkomsten.

Regionaal samenwerken

Gemeenten in Noord-Holland Noord hebben gezamenlijk een regionaal cultuurprofiel opgesteld. Het document *Zee aan ruimte, land vol cultuur (2021)* is de basis voor samenwerking en kennisdeling op het gebied van kunst, cultuur en erfgoed binnen de regio met de zeventien gemeenten en de provincie Noord-Holland. De subsidiepartners zijn te spreken over de inhoud van cultuurregio Noord-Holland Noord omdat het Den Helder op de kaart zet.

“Goed dat er ook een ander gebied van Noord-Holland op de kaart wordt gezet in plaats van alleen Amsterdam en omstreken.”

Aan de ene kant is het enthousiasme groot voor het regionale cultuurprofiel. Aan de andere kant heeft men er al een tijdje niets meer over gehoord en is vooral benieuwd naar de uitwerking, hoe het in de praktijk toegepast gaat worden.

Landelijke promotie

Volgens de subsidiepartners timmert Den Helder – met de ingezette stadsvernieuwing van de afgelopen jaren – stevig aan de weg. De subsidiepartners vinden dat het imago van Den Helder de laatste jaren is verbeterd:

“Als je Den Helder vergelijkt met tien jaar terug, is er nu veel op een positieve manier veranderd; de winkelstraat is bijvoorbeeld een stuk aantrekkelijker en nieuwe woningbouwprojecten zijn van formaat.”

De gemeente is met de stadsvernieuwing en de aandacht voor cultuur en erfgoed op de goede weg. Toch is er nog werk aan de winkel. De gemeente zou haar culturaanbod en unieke erfgoed vaker lokaal en nationaal moeten promoten, want:

“Den Helder beschikt over uniek erfgoed en kunstwerken van bekende lokale kunstenaars. Dit zorgt voor identiteit en herkenning bij zowel de bewoners als bij de toeristen.”

De uitgebreide culturele infrastructuur en het erfgoed waarover Den Helder beschikt bieden genoeg aanknopingspunten om een verhaal te vertellen. Deze promotie wordt momenteel te veel aan citymarketing overgelaten, terwijl de veronderstelling is dat daar de capaciteit te beperkt is.

Resterend

In deze paragraaf komen een aantal onderwerpen langs die niet goed pasten in de beschrijving van het nieuwe cultuurbeleid of de rol van de gemeente Den Helder. Ze zijn wel relevant om te beschrijven omdat ze een belangrijk onderdeel vormen van het huidige cultuurbeleid of omdat de subsidiepartners zich er grote zorgen over maken.

Krappe arbeidsmarkt

Sommige respondenten merken dat het een krappe arbeidsmarkt is, dit levert uitdagingen op. Zo gaven sommigen aan dat ze niet dagelijks open konden. Ook kunnen grote evenementen niet altijd plaatsvinden.

Cultuureducatie

Velen zien het belang in van cultuureducatie op scholen. Triade speelt hierin een belangrijke rol, hoewel sommige subsidiepartners dat liever anders zien. Zij willen zich graag inhoudelijk bemoeien met de lespakketten. Anderen zouden graag een educatiemedewerker in dienst willen nemen, ook omdat de gemeente van hen een educatieprogramma voor scholen verlangt.

Er zijn speciale lespakketten ontwikkeld voor het primair onderwijs. Na die lespakketten kunnen scholen het museum nog een keer bezoeken als extra verdieping in de stof. Deze lespakketten worden echter steeds sporadischer afgenomen. Het vermoeden bestaat dat er te weinig aandacht wordt besteed aan de Helderse geschiedenis op scholen, waardoor klassen eerder naar bekende musea buiten Den Helder gaan.

Locatieproblemen

Momenteel is er een locatieprobleem gaande. Er zijn hier maar drie à vier locaties met ruimte voor 500 of meer bezoekers. Daarnaast zijn sommige locaties te duur of in verbouwing. Het buiten of in sporthallen organiseren van evenementen is geen goed alternatief, want dat is niet altijd toegestaan. Daardoor kunnen culturele evenementen niet doorgaan.

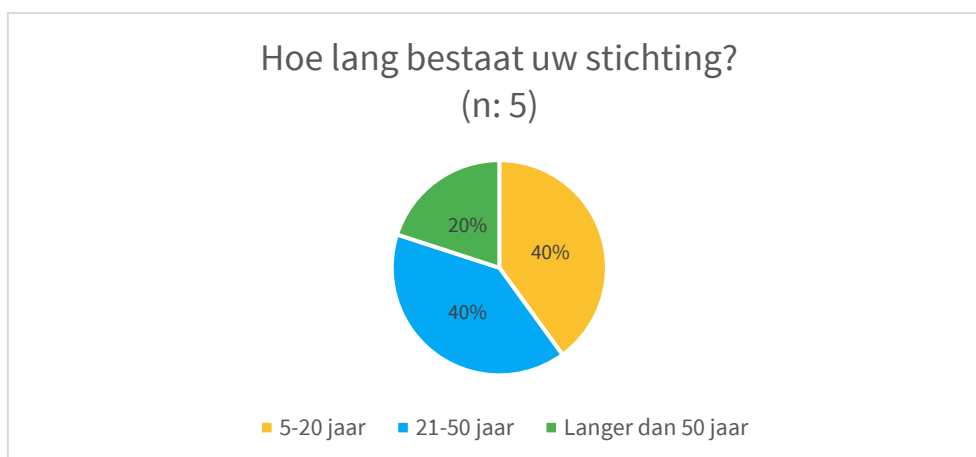
Resultaten enquête culturele stichtingen

Introductie stichtingen

De enquête is uitgezet onder zes culturele stichtingen in Den Helder: het Marinemuseum, Kunsthal 45, Kunstuitleen Den Helder, Cinema Zevenskoop, De Helderse Vallei en de Hortus Overzee. Vijf van deze stichtingen hebben de enquête volledig ingevuld. De resultaten van de enquête zijn geanonimiseerd.

Alle stichtingen bestaan minstens vijf jaar. Twee van hen zijn jonger – met een leeftijd van minder dan twintig jaar – en een stichting bestaat al langer dan vijftig jaar (zie figuur 3). Het primaire doel van deze stichtingen is het ontvangen van publiek, voor educatie over en tentoonstellingen van beeldende kunst, film, andere vormen van cultuur en geschiedenis en natuur.

Naast hun kerntaak bieden de stichtingen een variëteit aan extra culturele activiteiten aan: lessen, cursussen, workshops, feesten, evenementen, lezingen en presentaties (zie figuur 4). De meeste van deze activiteiten worden een paar keer per jaar aangeboden. Daarnaast organiseren twee stichtingen maandelijks exposities, heeft een stichting een buurthuisfunctie en verzorgt een andere stichting dagbesteding voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Figuur 3 80% van de stichtingen bestaat tussen de 5 en 50 jaar.

Figuur 4 De meeste extra culturele activiteiten worden een paar keer per jaar aangeboden.

Stichtingen draaien grotendeels op vrijwilligers

Twee van de vijf culturele stichtingen hebben werknemers in loondienst – in totaal acht fte. Dit aantal fte is gelijk gebleven sinds voor de coronapandemie; de stichtingen zijn dus niet genoodzaakt geweest om vanwege de coronamaatregelen werknemers te ontslaan.

De stichtingen werken niet met ingehuurd medewerkers (zzp'ers en freelancers), maar wel met vrijwilligers. Gemiddeld genomen werkt iedere stichting met ongeveer 28 vrijwilligers. Tussen de stichtingen bestaan grote verschillen in het aantal vrijwilligers waarmee wordt gewerkt. De stichting met de meeste vrijwilligers heeft er 80. Er is ook een stichting die met maar één vrijwilliger werkt. In totaal zijn dit ruim 140 vrijwilligers die de vijf Helderse stichtingen ondersteunen.

Toch is dit aantal vrijwilligers niet voor iedereen genoeg: drie stichtingen geven aan dat het huidige aantal vrijwilligers bij de stichting onvoldoende is. Dit tekort aan vrijwilligers gaat voornamelijk ten koste van het algemene onderhoud, communicatie en pr en marketing. Deze tekorten gaan gepaard met de moeite die stichtingen hebben om vrijwilligers aan zich te binden. Twee stichtingen geven aan dit moeilijk te vinden en slechts een van de vijf vindt het gemakkelijk (zie figuur 5). Een respondent omschrijft waarom dit zo lastig is:

“Het valt niet mee om vrijwilligers te krijgen en te behouden. Mensen met bijvoorbeeld een afstand tot de arbeidsmarkt vertrekken ook weer als ze (gelukkig) een baan vinden.”

Ook wanneer het wel lukt om vrijwilligers aan te trekken, blijft het lastig om ze bij de stichting betrokken te houden, beschrijft een ander:

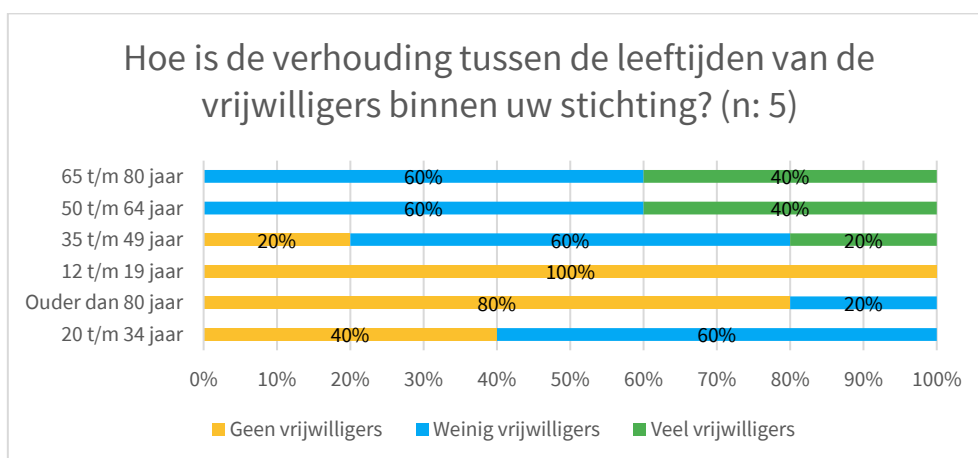
“Wij krijgen over het algemeen voldoende aanmeldingen, het is meer een probleem om al deze mensen ook 'begeleiding' te geven, met andere woorden aandacht om hen het gevoel te geven dat ze gezien, gehoord en gewaardeerd worden.”

Figuur 5 Veel stichtingen ervaren moeite om vrijwilligers aan zich te binden.

Men vindt het vooral moeilijk om jongere vrijwilligers aan zich te binden. Het merendeel van de vrijwilligers is ouder dan 65 jaar. Vrijwilligers die jonger zijn dan 35 jaar zijn er relatief weinig en zelfs geen enkele stichting heeft vrijwilligers van onder de twintig (zie figuur 6). Een respondent geeft aan dit jammer te vinden:

“Een groot deel van onze vrijwilligers is 60+ en jammer genoeg is het binden van jonge vrijwilligers van onder de 45 jaar vrij moeilijk.”

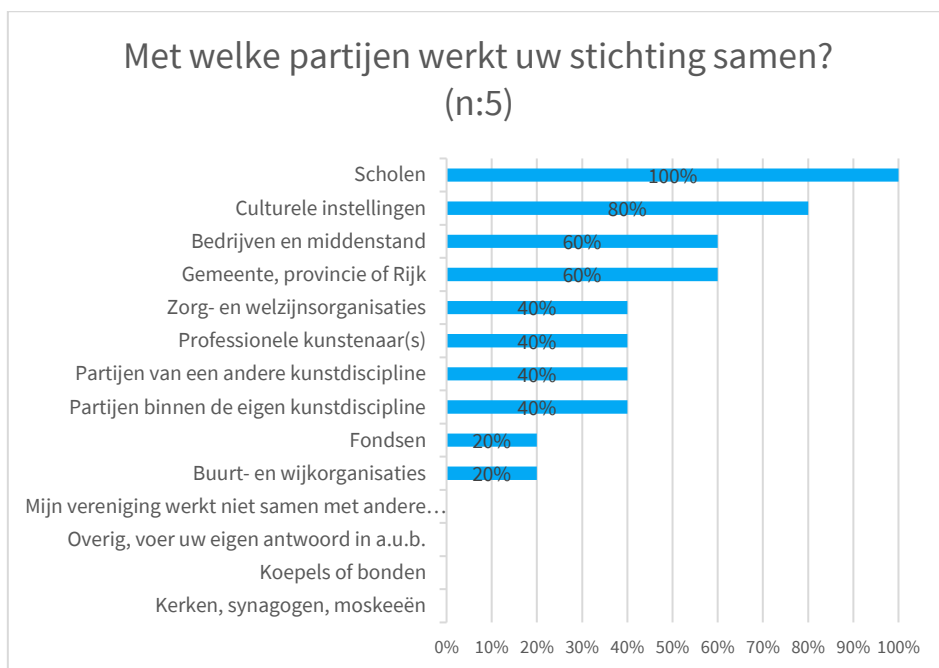

Figuur 6 Veel vrijwilligers zijn al wat ouder.

Opvallend genoeg is het aantal vrijwilligers bij geen van de stichtingen veranderd sinds voor de coronapandemie. Dit is anders dan bij de verenigingen en grote subsidiepartners; bij een deel van hen zijn de vrijwilligers aantallen gedaald.

Samenwerking gebeurt veel, maar kan beter

Alle stichtingen werken op de een of andere manier samen met andere partijen, zoals scholen, overheden en culturele instellingen (zie figuur 7). Zo werken ze alle vijf samen met scholen, onder andere door het aanbieden van educatie³⁰. Op deze manier werken de stichtingen aan het aantrekken van nieuw publiek. Vier van de vijf stichtingen werken samen met culturele instellingen, bijvoorbeeld voor het gebruik van faciliteiten, voor professionalisering en coproducties. Ook hiermee probeert men nieuw publiek aan te trekken. Met overheden wordt voornamelijk samengewerkt voor het verkrijgen van financiering.

Figuur 7 Alle stichtingen werken op de een of andere manier samen met andere partijen, zoals scholen, overheden en culturele instellingen.

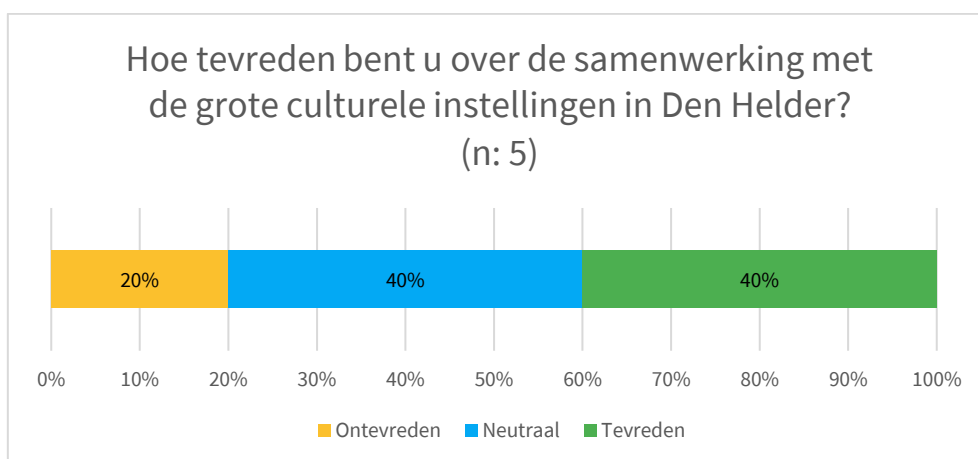
Over de samenwerking binnen Den Helder in het algemeen zijn alle respondenten tevreden. Dit wordt door een van de respondenten als volgt omschreven:

“In Den Helder is men genegen elkaar te helpen.”

De samenwerking met de grote culturele instellingen in Den Helder is wel vatbaar voor verbeteringen. Drie van de vijf respondenten zijn hierover neutraal tot ontevreden (zie figuur 8). Hierover wordt gezegd:

“Het is lastig om gezamenlijk dingen van de grond te krijgen.”

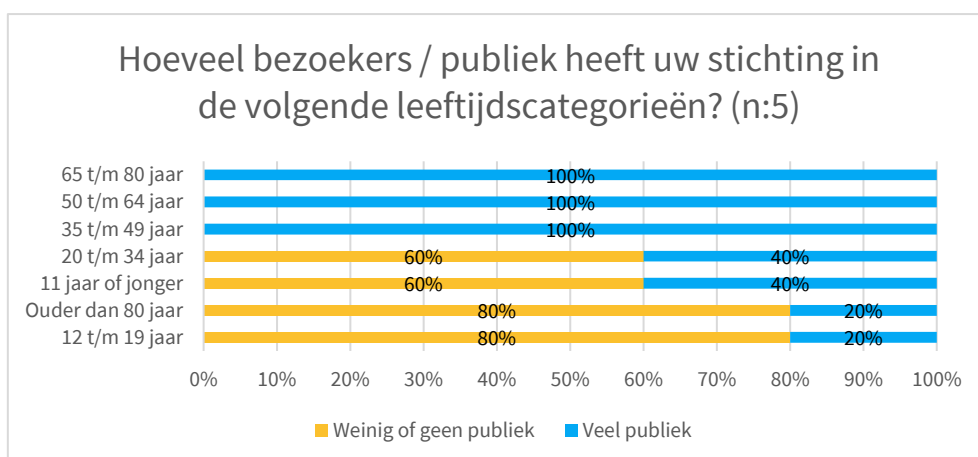
³⁰ Hoewel alle vijf stichtingen hebben aangegeven samen te werken met scholen, zeggen maar drie stichtingen te doen aan cultuureducatie voor kinderen op scholen. Op welke manier de andere twee stichtingen samenwerken met scholen, blijkt niet uit de enquête, maar deze samenwerking bestaat mogelijk uit pandverhuur (van het schoolgebouw) of cultuureducatie voor volwassenen.

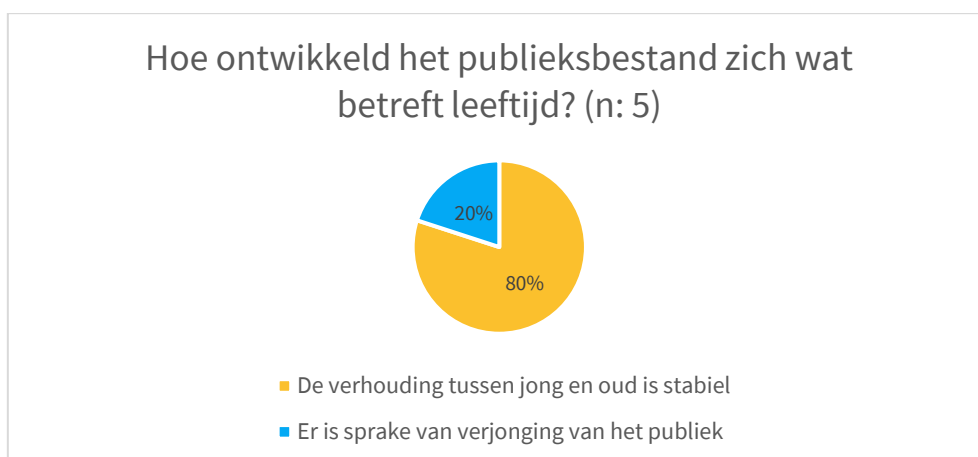
Figuur 8 Het is niet altijd eenvoudig om met de grote culturele instellingen (de subsidiepartners) samen te werken.

Publiek bestaat voornamelijk uit ouderen en is gedaald sinds corona

Het bezoekend publiek van de stichtingen is wat betreft leeftijd vergelijkbaar met hun vrijwilligersbestand. Zo zijn 65-plussers oververtegenwoordigd en ontvangen de stichtingen relatief weinig bezoekers/ publiek van onder de 35 (zie figuur 9). Deze verhouding tussen jong en oud blijft stabiel; er is dus geen sprake van verdere vergrijzing (zie figuur 10).

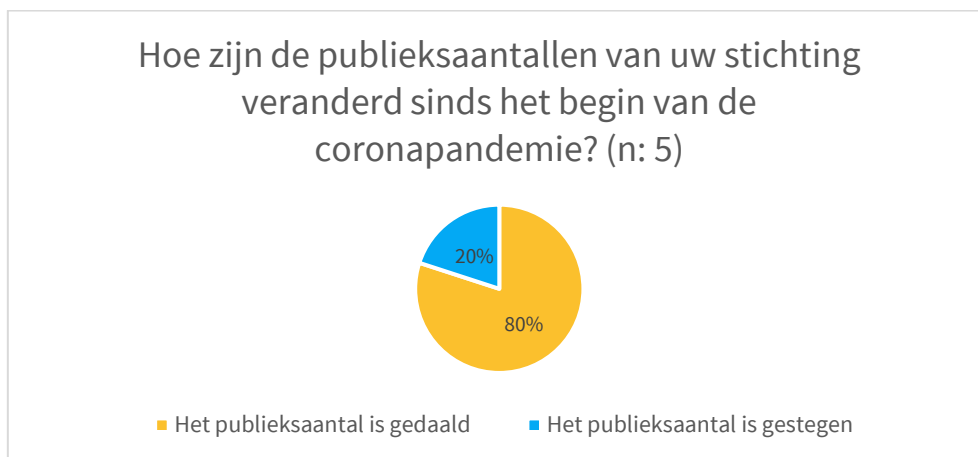

Figuur 9 Jongeren (35 jaar of jonger) zijn wat minder snel geneigd om de culturele stichting te bezoeken.

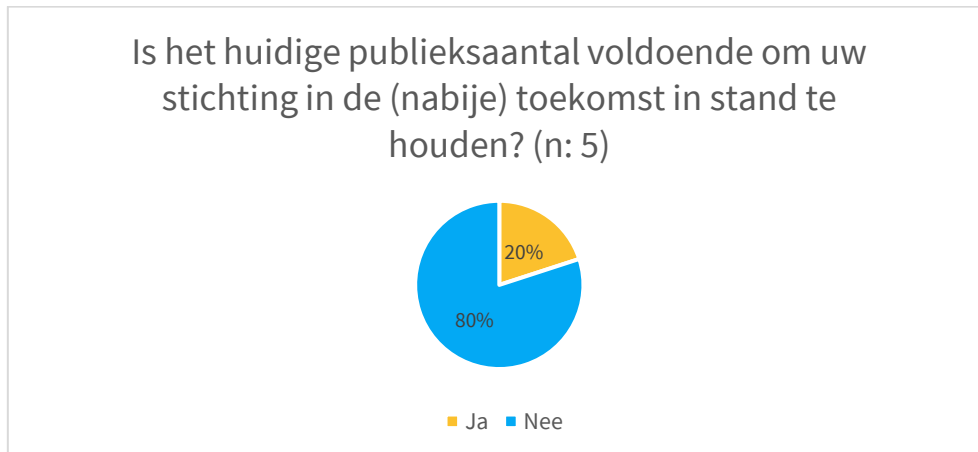

Figuur 10 De verhouding tussen jong en oud publiek is stabiel.

Waar de coronapandemie weinig invloed heeft gehad op het vrijwilligersbestand, is dit wel een probleem bij de publieksaantallen. Bij vier van de vijf stichtingen is het publieksaantal gedaald sinds het begin van de pandemie (zie figuur 11). Dit is van directe invloed op het voortbestaan van de stichting: vier respondenten geven aan dat het huidige publieksaantal onvoldoende is (zie figuur 12). Het – voornamelijk uit ouderen bestaande – publiek komt sinds de pandemie niet meer opdagen en exposities zijn uitgesteld of geannuleerd, wat een bedreiging vormt voor het standhouden van de stichtingen. Vaak zijn er wel meerdere zaken die hierbij een rol spelen, zoals problemen bij verbouwing of te weinig eigen inkomsten.

Figuur 11 Stichtingen kampen met teruglopende bezoekersaantallen.

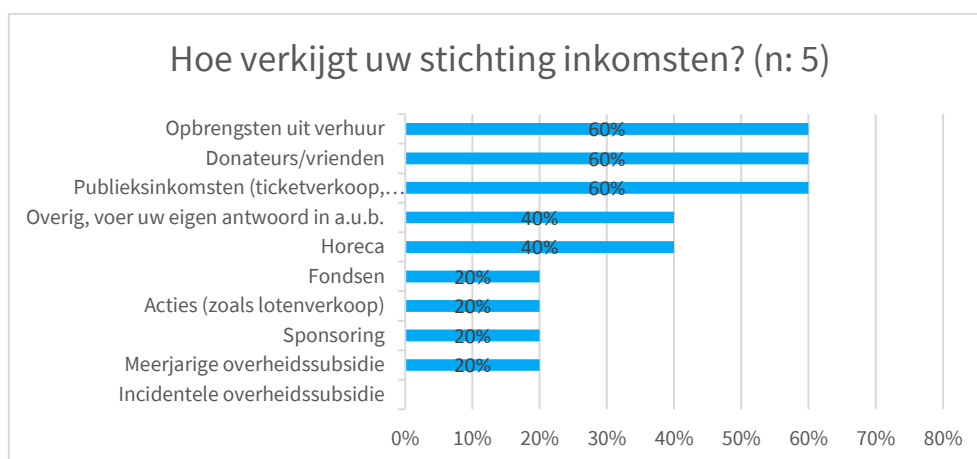

Figuur 12 Er moet meer publiek aangetrokken worden anders komt het voortbestaan van de stichting in gevaar.

Stichtingen zijn financieel gezond ondanks daling inkomsten tijdens corona

De meest genoemde inkomstenbronnen van de stichtingen zijn publieksinkomsten, bijvoorbeeld uit ticketverkoop of abonnementen, opbrengsten uit verhuur en donateurs/vrienden (zie figuur 13).

Figuur 13 Publieksinkomsten (eigen inkomsten) belangrijk voor stichtingen.

De coronapandemie heeft de eigen inkomsten van de stichtingen sterk beïnvloed. Driekwart van de respondenten geeft aan dat de stichting haar culturele activiteiten zoals het verzorgen van lezingen, het organiseren van exposities, het geven van lessen en cursussen sinds het begin van de pandemie minder vaak of zelfs helemaal niet meer heeft georganiseerd. Ook de organisatie van feesten en evenementen is afgenomen.

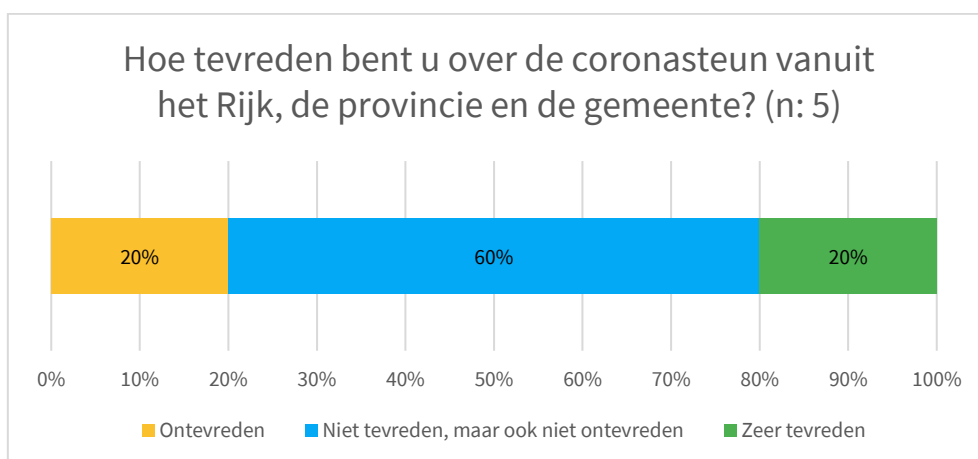
De eigen inkomsten zijn daardoor voor iedereen gedaald of zelfs volledig gestopt tijdens de pandemie. Ook opbrengsten uit verhuur zijn voor het merendeel van de stichtingen gedaald of gestopt. De stichtingen die normaal gesproken inkomsten halen uit horeca hebben ook te maken gehad met inkomstendalingen uit deze bron.

Om culturele instellingen de coronacrisis door te helpen, boden het Rijk en de gemeentes in Nederland financiële steun aan. Drie van de Helderse stichtingen hebben gebruik gemaakt van de gemeentelijke coronasteun; twee van hen hebben daarnaast steun van het Rijk ontvangen. Over het algemeen is men gemixt van mening; de een is zeer tevreden, de ander is neutraal (zie figuur 14). De respondenten hebben hierover het volgende te zeggen:

“Vanuit het Rijk was de steun heel erg fijn. Vanuit de gemeente was de steun teleurstellend.”

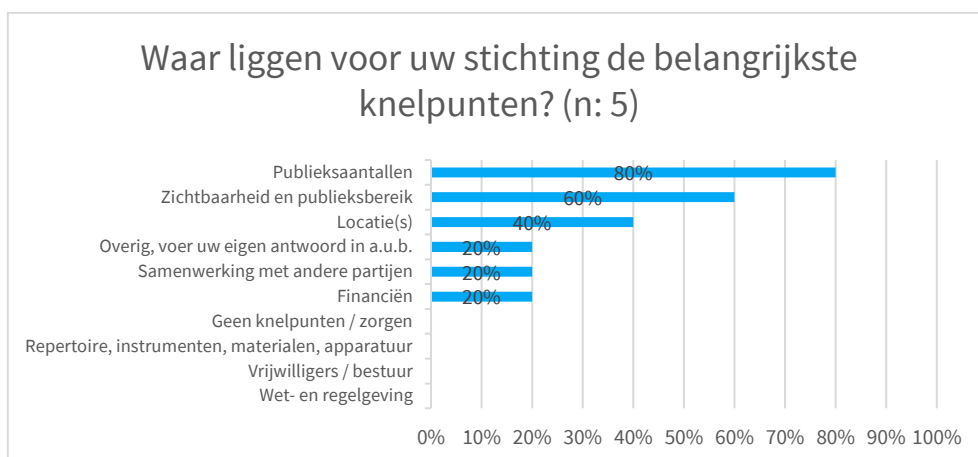
“Ons voortbestaan voor de korte termijn (komend jaar) is hiermee zeker gesteld.”

“Bijna 2 jaar zonder horeca inkomsten, dit leidde tot een groot inkomstenverlies omdat dit toch een grote bron van inkomsten is. Het geld dat we van de gemeente als steun ontvingen was welkom maar voor ons een druppel op een gloeiende plaat.”

Figuur 14 Meningen verdeeld over coronasteun.

Hoewel de invloed van de coronacrisis op financiën groot is geweest, beoordelen de respondenten de financiële positie van hun stichting redelijk gezond tot gezond. Financiën wordt dan ook maar door één respondent genoemd als een van de belangrijkste knelpunten van de stichting (zie figuur 15). Voor de meeste stichtingen zijn publiksaantallen, zichtbaarheid en publieksbereik de grootste knelpunten. Dat de publiksaantallen onvoldoende zijn voor veel stichtingen, zagen we ook al eerder in figuur (16).

Figuur 15 Er moet meer bezoek komen.

Naast eigen gegenereerde inkomsten, ontvangt een drietal stichtingen ook inkomsten via vrienden. Momenteel heeft ieder van de drie stichtingen gemiddeld 130 vrienden, variërend van 35 tot 200. Sinds het begin van de coronapandemie is het aantal vrienden van twee stichtingen gedaald; bij de derde stichting is het aantal vrienden juist gestegen. Behalve vrienden werken stichtingen in Nederland ook vaak met donateurs. De vijf ondervraagde stichtingen in Den Helder hebben echter geen van allen donateurs.

De toekomst is onzeker

Wat men nodig heeft om te herstellen van de coronapandemie, verschilt per stichting. Zo geeft één respondent aan financiële steun nodig te hebben en een ander zegt ondersteuning nodig te hebben bij het verduurzamen van het pand. Ook gaan de stichtingen verschillend om met de dreiging van

mogelijk nieuwe coronagolven. Waar de één een nieuw plan heeft ontwikkeld voor nieuwe golven, zegt de ander daar geen rekening mee te houden.

Met het oog op de toekomst zijn de respondenten onzeker (zie figuur 16). Hoewel niemand verwacht binnen een jaar de deuren definitief te moeten sluiten, verwacht men ook niet over een jaar meer publiek te hebben dan voor de coronapandemie. De mogelijkheid bestaat dat de stichtingen te kampen krijgen met financiële problemen. Er zijn ook zorgen over het publieksbereik: 60% vindt het mogelijk tot waarschijnlijk dat het publiek behoorlijk gaat krimpen door vergrijzing. Ook acht men de kans klein dat ze over een jaar over voldoende vrijwilligers zullen beschikken.

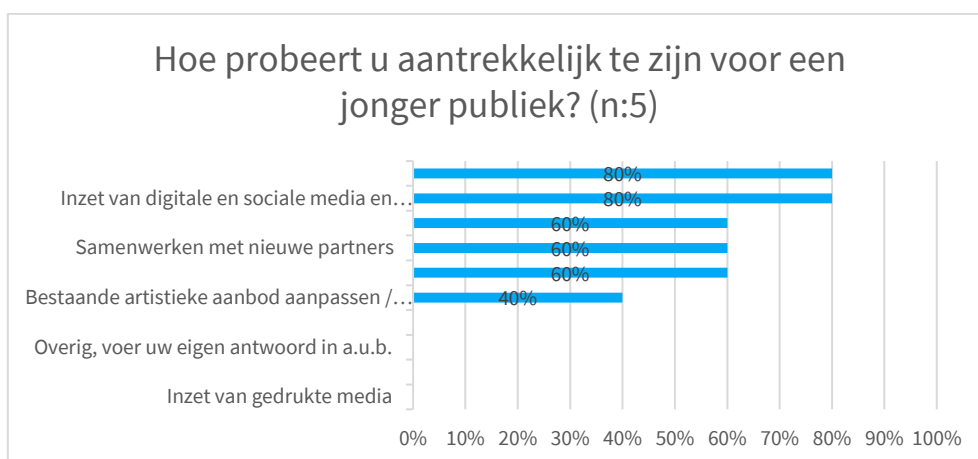

Figuur 16 Vergrijzing van het publiek en de vrijwilligers is een probleem.

Stichtingen werken aan vernieuwing en digitalisering; weinig inzet op diversiteit en inclusie

De stichtingen zijn bezig met vernieuwing, digitalisering en het aantrekken van jonger publiek. Zo zetten alle stichtingen inmiddels sociale media in om publiek te bereiken en is het bij 60% mogelijk om online tickets te kopen of zich aan te melden voor bijvoorbeeld een nieuwsbrief.

Volgens geen van de respondenten heeft corona tot vernieuwingen geleid. Toch zegt men – onafhankelijk van corona – bezig te zijn met vernieuwing van het aanbod. Zo geeft een respondent aan meer samen te werken met partners en noemen twee anderen dat ze nieuwe activiteiten hebben ontwikkeld. Ook werkt men actief aan het aantrekken van een jonger publiek, voornamelijk door middel van samenwerking met scholen en inzet van sociale media en internetplatforms (zie figuur 17). Daarnaast werkt men aan het verjongen van het personeelsbestand, werkt men samen met nieuwe partners en biedt men nieuw en aangepast artistiek aanbod aan.

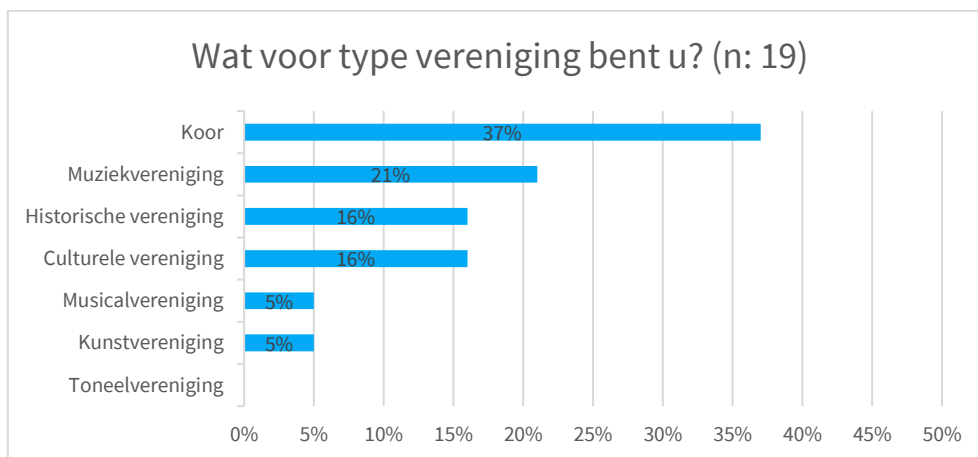
Figuur 17 De stichtingen proberen jonger publiek aan te trekken.

Hoewel diversiteit en inclusie in de landelijke culturele sector momenteel hoog op de agenda staan, zijn de Helderse stichtingen daar beperkt mee bezig. De meeste stichtingen richten zich op het includeren van slechts één of twee doelgroepen. Hierbij gaat het voornamelijk om mensen met een laag inkomen en opleidingsniveau. Met deze doelgroepen wordt rekening gehouden door bijvoorbeeld de contributie laag te houden. Drie andere doelgroepen – mensen met een psychische beperking, mensen met een migratieachtergrond en senioren – worden ieder eenmaal door een stichting genoemd. Men geeft aan rekening te houden met deze doelgroepen door bijvoorbeeld activiteiten voor de gekozen doelgroep te organiseren of een veilige werkomgeving te bieden. Eén respondent geeft aan helemaal niet extra in te zetten op inclusie van bepaalde doelgroepen. Respondenten zijn ook niet van plan om in de toekomst verder in te zetten op de inclusie van bepaalde doelgroepen.

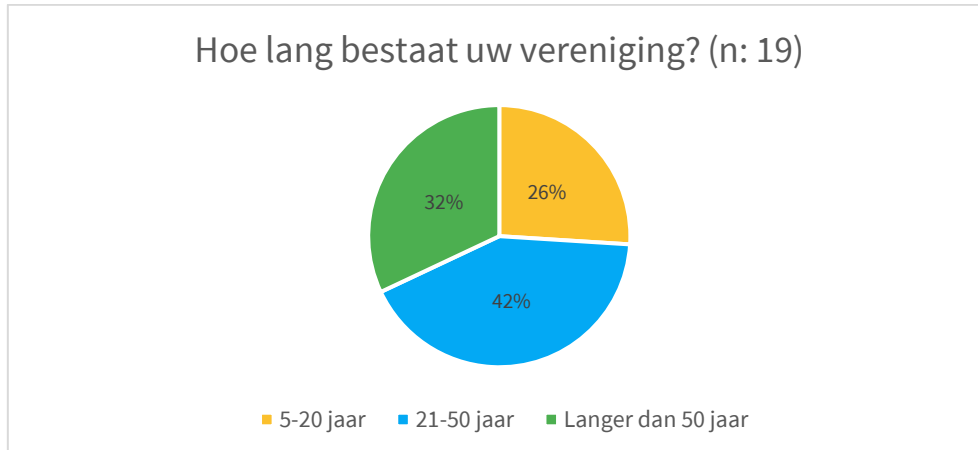
Resultaten enquête culturele verenigingen

Introductie verenigingen

De enquête is uitgezet onder in totaal 40 Helderse verenigingen, waarvan er 19 de enquête hebben ingevuld. Het gaat hier om koren en andere muziekverenigingen, maar ook om historische, culturele, musical- en kunstverenigingen (zie figuur 18). Het betreft een mix van oudere en jongere verenigingen (zie figuur 19), waarbij een derde al langer dan vijftig jaar bestaat.

Figuur 18 Veel koren en muziekverenigingen hebben de enquête ingevuld.

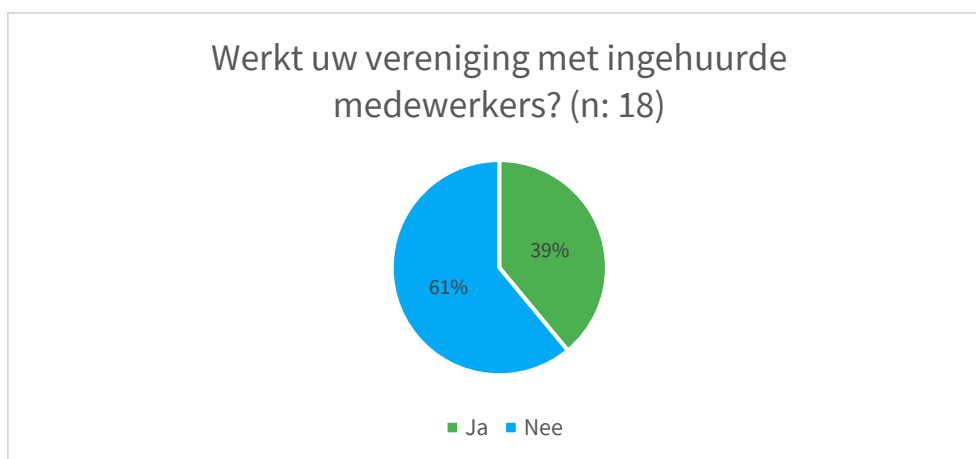
Figuur 19 Maar liefst een derde van de verenigingen bestaat langer dan 50 jaar!

Verenigingen kampen met vrijwilligerstekort

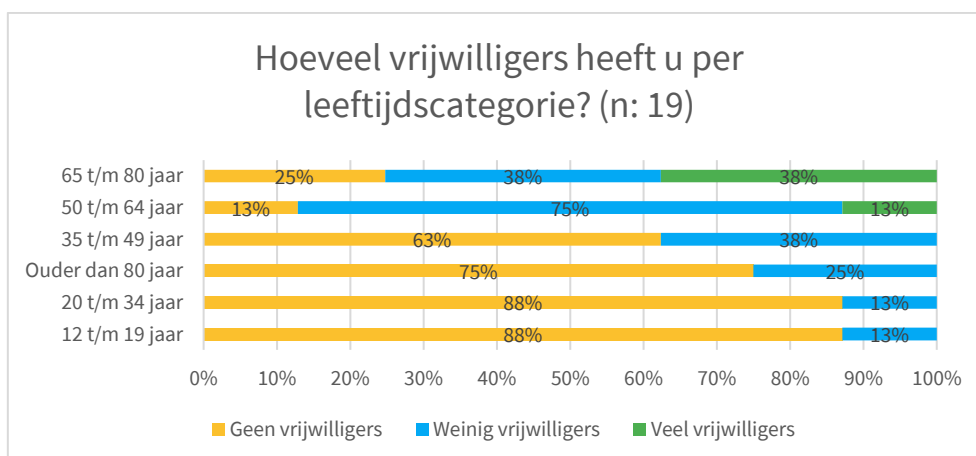
De verenigingen draaien – veel meer nog dan de culturele stichtingen – voornamelijk op de kracht van onbetaalde medewerkers. Geen van de verenigingen heeft werknemers in loondienst. Zeven verenigingen huren samen in totaal tien freelancers zoals dirigenten en choreografen in (zie figuur 20).

Bij de verenigingen zijn samen in totaal negentig vrijwilligers werkzaam. De verschillen tussen de verenigingen zijn groot: één vereniging heeft een groot vrijwilligersbestand, bestaande uit zestig vrijwilligers – de anderen hebben er gezamenlijk in totaal dertig³¹.

Net als bij de stichtingen zijn ouderen in het vrijwilligersbestand oververtegenwoordigd en jongeren ondervertegenwoordigd (zie figuur 21).

Figuur 20 Merendeel (60%) van de verenigingen huren geen medewerkers in.

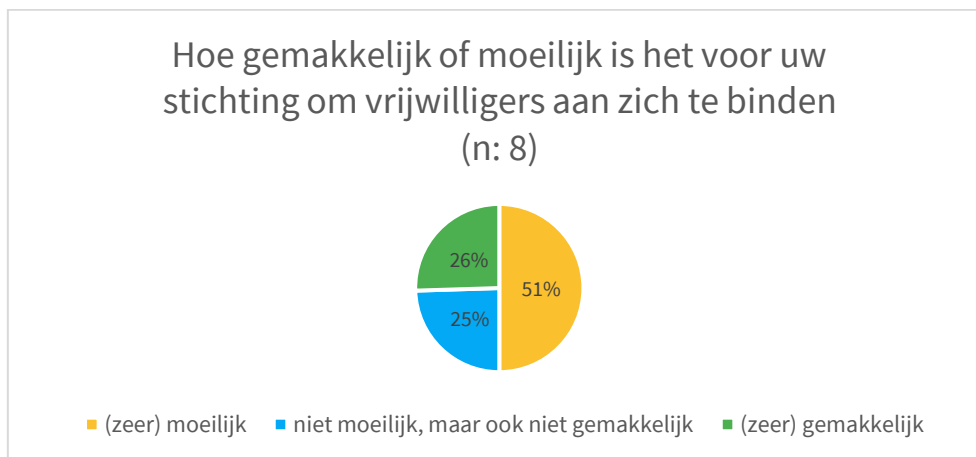

Figuur 21 Er zijn maar weinig jonge mensen vrijwilliger bij culturele verenigingen.

³¹ Het betreft hier geen leden die af en toe (verplichte) vrijwilligerstaken uitvoeren, maar vrijwilligers die als zodanig zijn aangesloten bij de vereniging. Overigens zijn de leden bij 38% van de verenigingen verplicht om af en toe vrijwilligerstaken uit te voeren.

Ruim de helft van de verenigingen geeft aan het (zeer) lastig te vinden om vrijwilligers aan zich te binden (zie figuur 22).³² Vooral jongere vrijwilligers zijn lastig om te vinden:

“Jonge mensen (tot 50 jaar) laten zich moeilijk binden aan een vereniging.”

Figuur 22 Voor de helft van de verenigingen is het (zeer) moeilijk om vrijwilligers aan zich te binden.

Vijf verenigingen geven aan momenteel over onvoldoende vrijwilligers te beschikken. Dit heeft voor deze verenigingen grote gevolgen (zie figuur 23): ze hebben moeite om een bestuur te vormen of het gaat ten koste van de educatieve activiteiten en van de communicatie, pr en marketing van de vereniging.³³ Eén vereniging geeft aan door het vrijwilligerstekort niet genoeg bemensing te hebben op locatie tijdens openingsuren. Een andere vereniging omschrijft hoe lastig het tekort aan vrijwilligers op te lossen is:

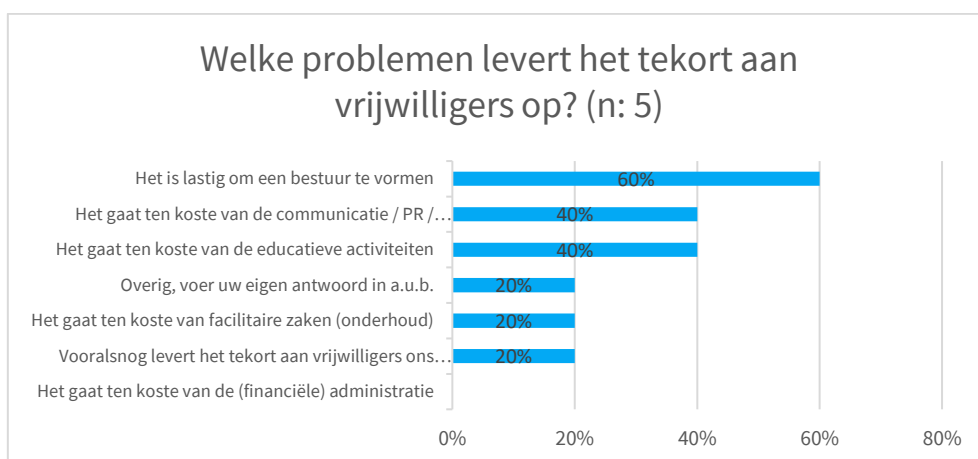
“Het is moeilijk om vrijwilligers te werven mede omdat wij onvoldoende bezetting hebben om dit adequaat op te pakken en ook geen onvoldoende gelden hebben om hier actief op te kunnen werven via bijv. externe promotie.”

Het vrijwilligerstekort kan zelfs het einde van de vereniging betekenen:

“Wij hebben geen voorzitter en zijn daardoor gedwongen om te stoppen (...).”

³² Deze trend is al langer gaande: mensen zijn minder snel geneigd om zich voor langere tijd te binden aan één organisatie voor vrijwilligerswerk.

³³ Om een divers cultuuraanbod in Nederland in stand te kunnen houden zijn voor culturele organisaties financiële giften van huishoudens maar vooral de inzet van vrijwilligers van toenemend belang. ([Burger meer betrokken bij cultuur](#), Lahaut 2015)

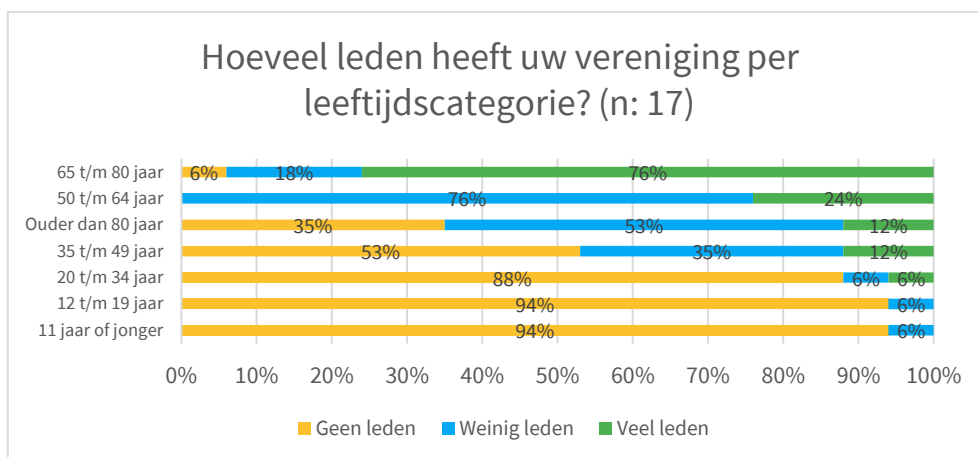

Figuur 23 Het is voor een culturele vereniging lastig om bestuursleden te vinden.

Vergrijzing en krimp ledenbestanden

17 van de 19 deelnemende verenigingen hebben leden: samen in totaal zo'n 1.400. Dit komt neer op gemiddeld tachtig leden per vereniging. Ook hier zijn de verschillen tussen de verenigingen aanzienlijk: de grootste vereniging heeft 780 leden.

De leeftijd van de leden is relatief oud; het merendeel van de leden is 65-plusser (zie figuur 24). Onder jongeren zijn er maar weinig leden – slechts twaalf procent van de vereniging heeft leden die jonger zijn dan 35. Hierin lijkt nog geen verandering te komen. Ruim tachtig procent van de verenigingen geeft aan dat er sprake is van vergrijzing van het ledenbestand.

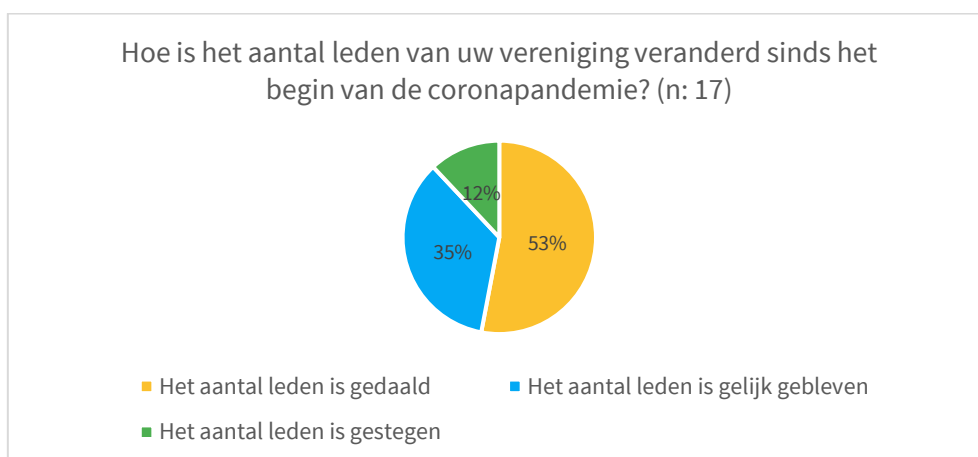
Figuur 24 Er zijn relatief weinig leden uit jonge leeftijdscategorieën.

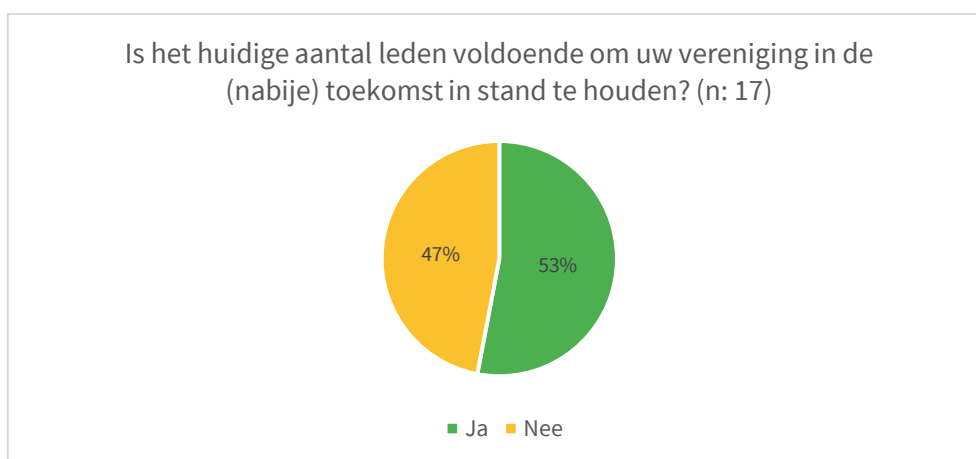
Figuur 25 Er is sprake van vergrijzing van het ledenbestand.

De verenigingen hebben de effecten van de coronapandemie op het ledenbestand gevoeld. Ruim de helft van de verenigingen heeft haar ledenbestand zien dalen sinds het begin van de pandemie (zie figuur 26) en blij slechts twaalf procent is het aantal leden gestegen.

Figuur 26 Het aantal leden loopt terug.

De dalende ledenaantallen leveren mogelijke problemen op voor het voortbestaan van de verenigingen: bijna de helft geeft aan dat het huidige aantal leden onvoldoende is om de vereniging in de (nabije) toekomst in stand te houden (zie figuur 27).

Figuur 27 Voor bijna de helft (47%) van de verenigingen is het aantal leden niet voldoende om de vereniging in stand te houden.

Naast de coronapandemie speelt mogelijk ook de contributieverhoging een rol bij de krimpende ledenbestanden. Een aantal verenigingen geven aan dat zij genoodzaakt zijn de ledencontributie te verhogen vanwege de stijgende kosten (energie, vaste lasten et cetera). Leden zullen hierdoor wellicht afhaken: zij hebben ook te maken met stijgende lasten in het huishouden en kunnen daardoor de contributie mogelijk niet meer betalen. Omdat de verenigingen juist meer leden nodig hebben om staande te blijven, kunnen zij in een neerwaartse spiraal terecht komen. Een van de verenigingen geeft aan een groot tekort aan leden te hebben:

“(...) als vereniging zal het bijna onmogelijk zijn om de club overeind te houden als we ons leden aantal niet kunnen verdriedubbelen.”

Effect corona op activiteiten en publiek merkbaar

Vier op de vijf verenigingen komen wekelijks samen om te oefenen, repeteren of gezamenlijk hun creatieve activiteiten uit te voeren. Daarnaast organiseren de meeste verenigingen ook voorstellingen voor publiek, zoals optredens en exposities. Dit doen zij over het algemeen een paar keer per jaar.

Het effect van de coronacrisis is ook hier merkbaar geweest: verenigingen moesten de deuren sluiten voor publiek. Sinds de laatste maatregelen zijn opgeheven, stijgen de publieksaantallen over het algemeen weer. Voor het grootste deel van de verenigingen is het publieksbezoek echter nog niet op het niveau van voor de coronacrisis (zie figuur 28).

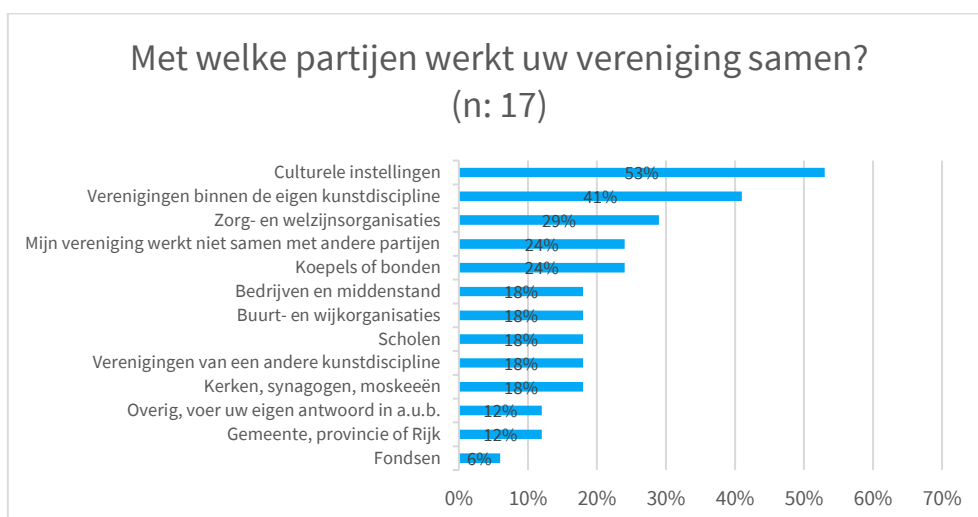

Figuur 28 40% heeft aan dat het publiek sterk achterblijft.

Daarnaast doet 20% aan cultuureducatie voor kinderen en slechts enkele verenigingen zijn van plan om hier in de toekomst aan te beginnen.

Verenigingen zijn tevreden over onderlinge samenwerking

Driekwart van de verenigingen werkt samen met externe partijen, zoals culturele instellingen, andere verenigingen of zorg- en welzijnsorganisaties (zie figuur 29). Ruim de helft van hen werkt samen met culturele instellingen. Deze samenwerking bestaat uit het gebruikmaken van faciliteiten, gezamenlijke marketing en communicatie, aanbod van educatie en heeft onder andere als doel om nieuw publiek aan te trekken. Ook de samenwerking met andere verenigingen binnen de eigen kunstdiscipline wordt gedaan om nieuw publiek aan te trekken, bijvoorbeeld door middel van coproductie en het gebruik van faciliteiten. Daarnaast werken verenigingen samen met zorg- en welzijnsorganisaties en kerken om muzikale bijdragen te leveren, bijvoorbeeld op feestdagen en vieringen, maar ook om bewoners en cliënten van zorginstellingen ontspanning te bieden.

Figuur 29 Driekwart van de verenigingen werkt samen met externe partijen.

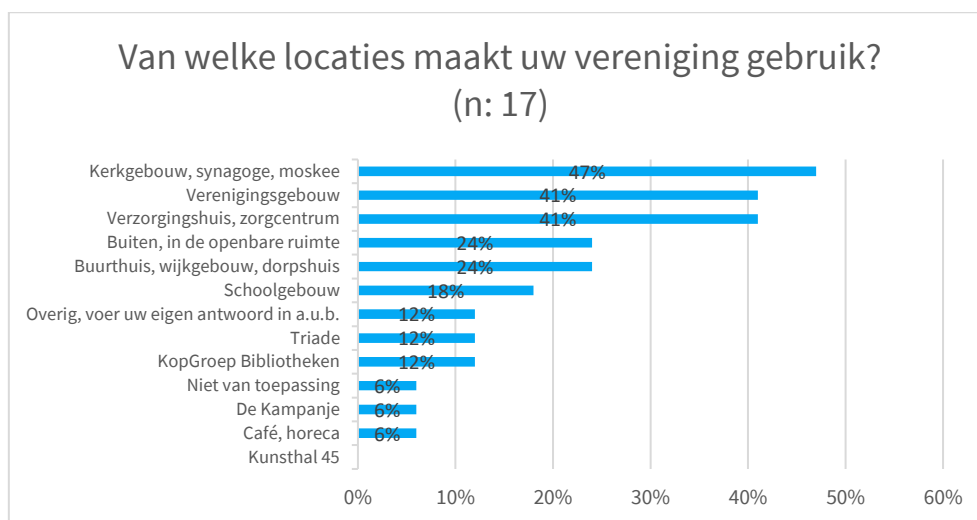
Het merendeel van de verenigingen (82%) is (zeer) tevreden over de samenwerking binnen Den Helder in het algemeen. Ook over de samenwerking met grote culturele instellingen is driekwart van de verenigingen (zeer) tevreden. Toch zijn er verbeteringen mogelijk. Ruimtegebruik, financiën en communicatie zijn hierbij voor verschillende verenigingen een knelpunt:

“Het vinden van een betaalbare repetitieruimte is niet eenvoudig.”

“Communicatie kan soms beter. Er is vaak geen duidelijkheid waar activiteiten georganiseerd worden en/of waar we ons voor kunnen aanmelden. Waar we financieel ondersteuning kunnen vinden etc.”

“Het werken met non commerciële partijen gaat erg goed, commerciële partijen gaat lastiger omdat er altijd een verwachting is dat er iets tegen over moet staan in de vorm van bijvoorbeeld pr.”

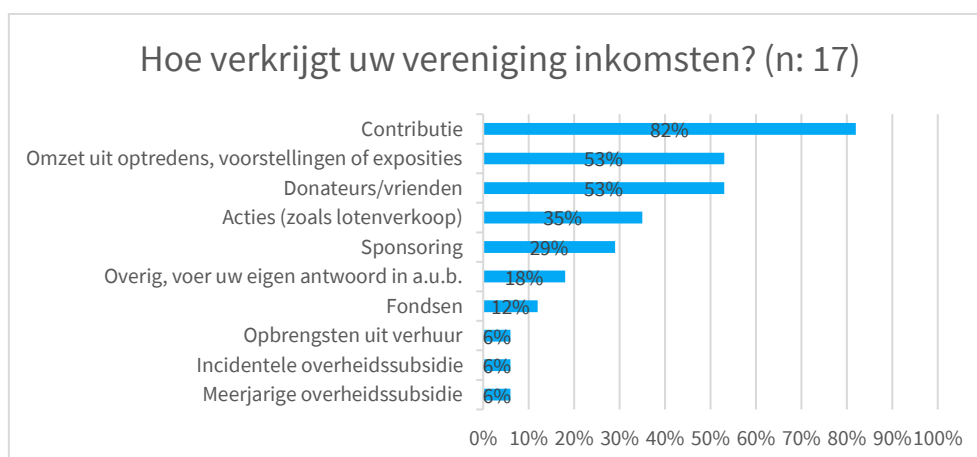
De verenigingen maken gebruik van een grote variëteit aan locaties. Kerken, synagogen en moskeeën worden hiervoor het meest gebruikt. Daarnaast maakt ook een groot deel van de verenigingen gebruik van een eigen verenigingsgebouw en van verzorgingshuizen.

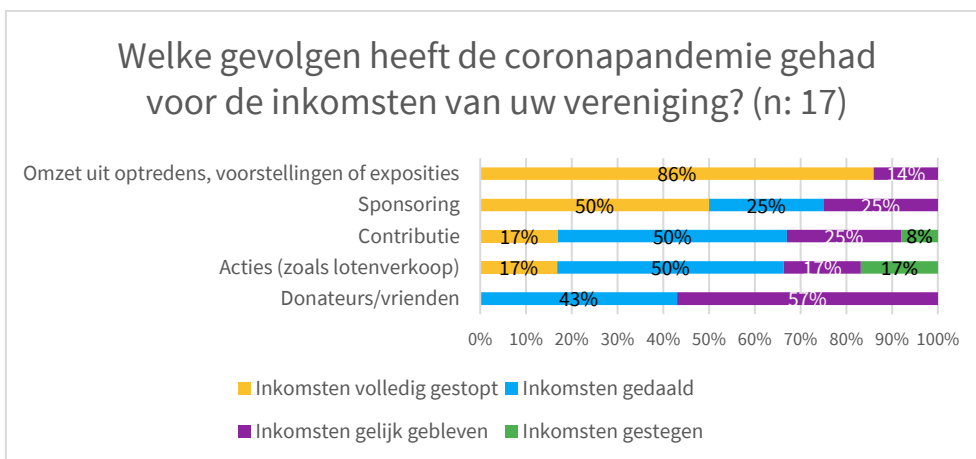
Figuur 30 De verenigingen maken gebruik van een grote variëteit aan locaties.

Inkomstendalingen leiden tot financiële moeilijkheden

Voor het voortbestaan van een vereniging is het belangrijk om inkomsten te genereren. De overgrote meerderheid (82%) van de verenigingen doet dit door contributie te vragen aan de leden (zie figuur 31). Daarnaast behaalt de helft van de verenigingen omzet uit voorstellingen. De inkomsten uit deze beide bronnen zijn behoorlijk gedaald of zelfs volledig gestopt tijdens de coronacrisis (zie figuur 32).

Figuur 31 Contributies zijn een belangrijke inkomstenbron voor verenigingen.

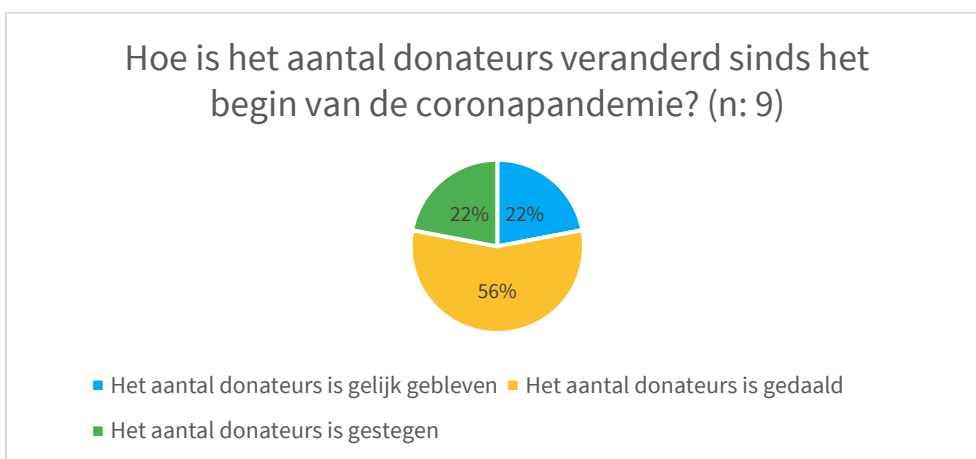
Figuur 32 Eigen inkomsten sterk gedaald dankzij de coronapandemie.

De derde inkomstenbron waarvan een groot deel van de verenigingen (in totaal zeven) gebruikmaakt is vrienden en donateurs. In totaal hebben de verenigingen samen 870 donateurs, gemiddeld 124 per vereniging. Daarnaast is er één vereniging die ook (een groot aantal) vrienden heeft.

Ook deze inkomstenbron is voor de verenigingen grotendeels gedaald sinds het begin van de coronapandemie. Dat dit een groot gemis is, maakt een vereniging duidelijk:

“Het aantal donateurs is in de corona periode met meer dan 75% gedaald omdat we in deze periode geen activiteiten konden aanbieden. Het gros van de donateurs is niet meer teruggekomen. Hierdoor zijn wij op zoek naar andere mogelijkheden om te overleven.”

Opvallend genoeg is bij een tweetal verenigingen het aantal donateurs juist gestegen.

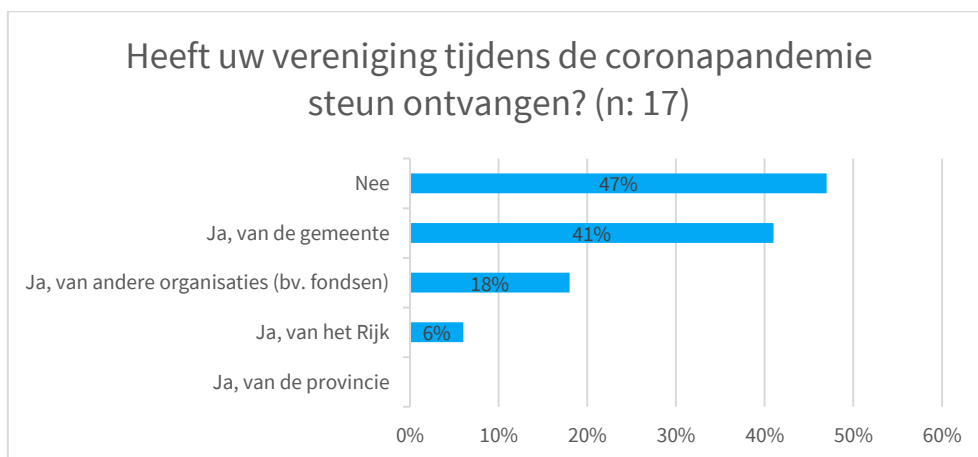
Figuur 33 Minder donateurs dan voorheen.

Behalve contributie, publieksomzet en donateurs haalt een deel van de verenigingen ook inkomsten uit andere bronnen, zoals acties (zoals lotenverkoop) en sponsoring (zie nogmaals figuur 32). Deze inkomsten zijn voor tweederde gedaald of volledig gestopt, hoewel het bij sommige verenigingen ook is gestegen. Mogelijk hebben verenigingen eenmalige corona-acties georganiseerd.

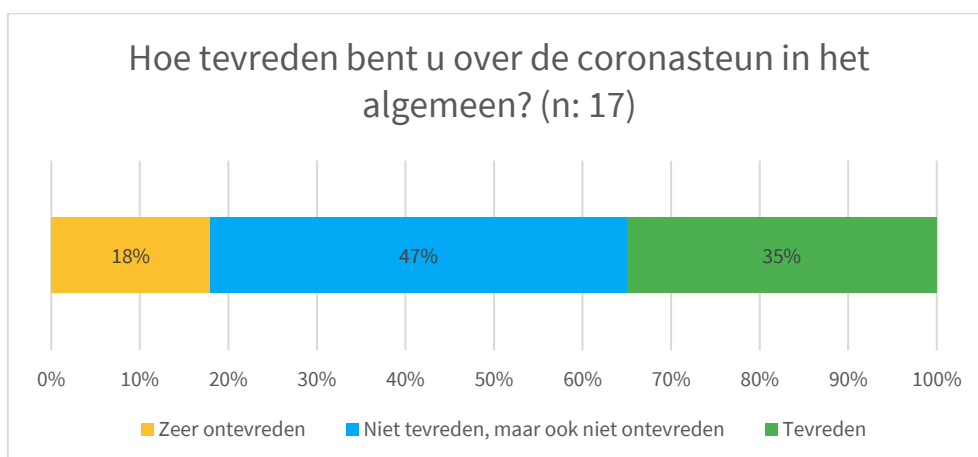
Om de coronacrisis door te komen, konden culturele instellingen financiële steun ontvangen vanuit het Rijk en de gemeentes. Van de culturele verenigingen in Den Helder heeft ongeveer de helft steun ontvangen (zie figuur 34). De meeste van hen ontvingen deze steun van de gemeente, maar sommige ontvingen (ook) steun van het Rijk of andere organisaties als fondsen. Over het algemeen is redelijk tevreden over deze steun. Een minderheid (18%) is ontevreden (zie figuur 35).

Hoe men de coronacrisis is doorgekomen, verschilt per vereniging. Zo geven sommige verenigingen aan dat ze tijdens de pandemie ook weinig kosten hadden en hierdoor niet in de financiële problemen zijn gekomen. Bij andere verenigingen is dat anders: veel kosten liepen door, terwijl er geen inkomsten binnenkwamen, omdat er geen activiteiten georganiseerd konden worden. Ook zijn er leden definitief afgehaakt.

“De bijdrage van de gemeente werd eenmalig uitgekeerd. Dit verliep heel soepel. Echter ook voor het 2e jaar had enige vorm van coronasteun vanuit de gemeente wenselijk geweest om de lasten voor de leden reëel te houden, aangezien al onze activiteiten stillagen.”

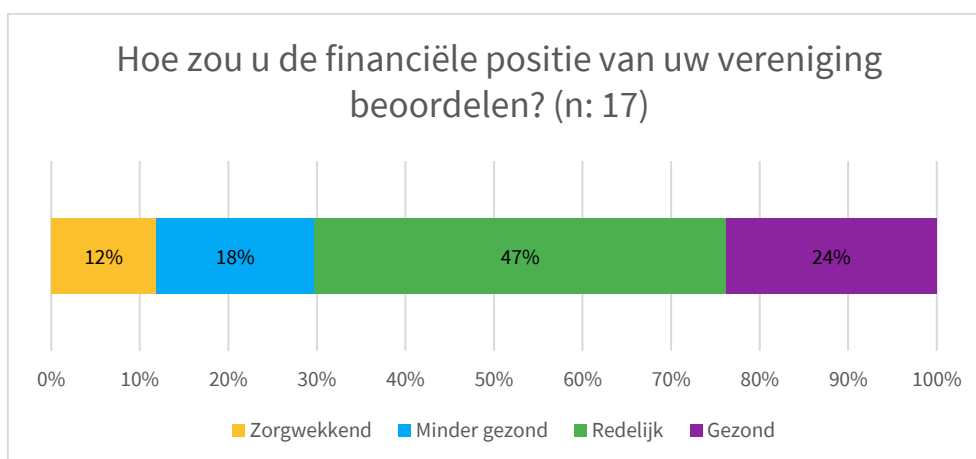

Figuur 34 Van de culturele verenigingen in Den Helder heeft ongeveer de helft steun ontvangen.

Figuur 35 Over het algemeen is men (zeer) tevreden over deze steun.

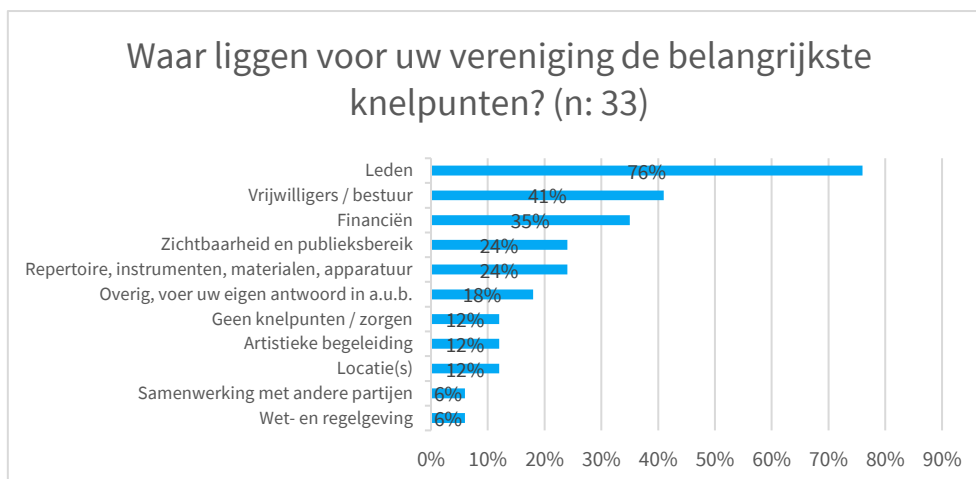
Momenteel omschrijft de helft van de verenigingen haar financiële positie als ‘redelijk’. Maar liefst een derde van de verenigingen geeft aan dat de huidige financiële positie minder gezond tot zorgwekkend is (zie figuur 36).

Figuur 36 Maar liefst een derde van de verenigingen geeft aan dat de huidige financiële positie minder gezond tot zorgwekkend is.

Ledenaantallen grootste knelpunt

Vooralsnog is het grootste knelpunt voor driekwart van de verenigingen de leden (zie figuur 37). De dalende ledenaantallen als gevolg van de coronacrisis en de vergrijzing van het ledenbestand leveren grote problemen op, zoals hierboven besproken. Ook vrijwilligers/ bestuur en de financiën zijn voor een aanzienlijk deel (resp. 41% en 35%) van de verenigingen grote knelpunten. Net als de leden zijn veel vrijwilligers ouder en zijn de vrijwilligers aantallen gedaald. De teruggelopen ledenaantallen, maar ook de moeite die verenigingen hebben om fondsen aan te spreken de stijgende rekeningen leiden tot financiële problemen.

Figuur 37 Het aantal leden en vrijwilligers bezorgden de verenigingen de meeste kopzorgen.

Toekomstverwachtingen weinig positief

Dat verenigingen het lastig hebben met de nasleep van corona, blijkt uit bovenstaande hoofdstukken. Wat zij nodig hebben bij het herstellen na de pandemie, is te zien in figuur 38. De meeste verenigingen geven aan ondersteuning nodig te hebben bij inkomstenwerving of bij het verkrijgen van alternatieve financieringsbronnen. De onzekere financiële positie van sommige verenigingen schijnt hierin door. Ook op het gebied van communicatie en samenwerking met andere partijen kunnen verenigingen ondersteuning gebruiken. Verder geven verschillende verenigingen aan hulp nodig te hebben bij het werven en behouden van nieuwe leden.

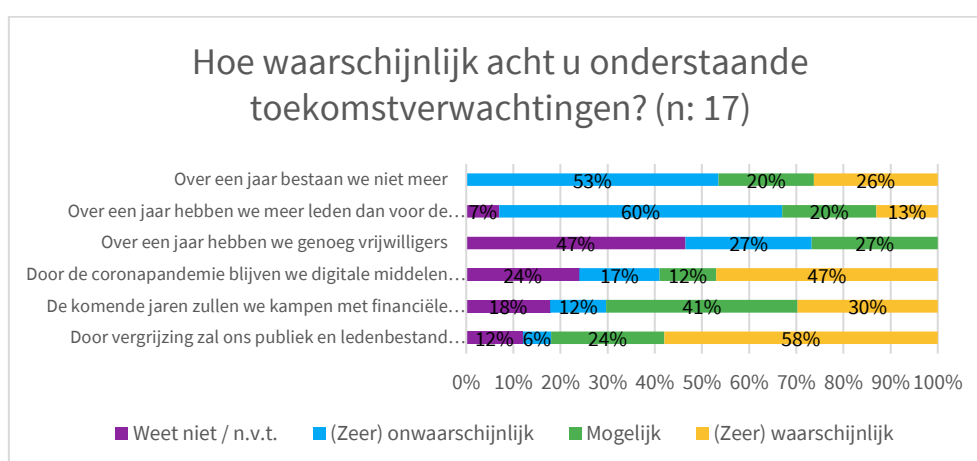

Figuur 38 De meeste verenigingen geven aan ondersteuning nodig te hebben bij inkomstenwerving of bij het verkrijgen van alternatieve financieringsbronnen.

Als een nieuwe coronagolf zicht aandient, nemen verenigingen voornamelijk dezelfde maatregelen als ze hebben gedaan tijdens voorgaande golven (zie figuur 39). Vier op de tien verenigingen zegt de deuren (tijdelijk) te sluiten bij een nieuwe coronagolf. Een vereniging wil nog weinig financieel risico nemen:

“Wij gaan geen evenementen meer organiseren met een hoog financieel risico en een lange termijnplanning. Het is voor ons momenteel niet in te schatten of wij weer publiek kunnen aantrekken. Ook zijn we ons bewust geworden dat projecten zo de prullenbak in kunnen zodra er weer een opleving van een virus optreedt. We houden het dus voorlopig klein en overzichtelijk.”

De verenigingen zien de toekomst weinig positief in. Ruim de helft verwacht dat het publiek en ledenbestand behoorlijk zullen krimpen door vergrijzing en een kwart acht het waarschijnlijk de komende jaren te blijven kampen met financiële problemen. Nog eens een kwart denkt dat ze over een jaar niet meer bestaan.

Figuur 39 De verenigingen zien de toekomst weinig positief in.

Digitalisering en inclusie worden weinig toegepast

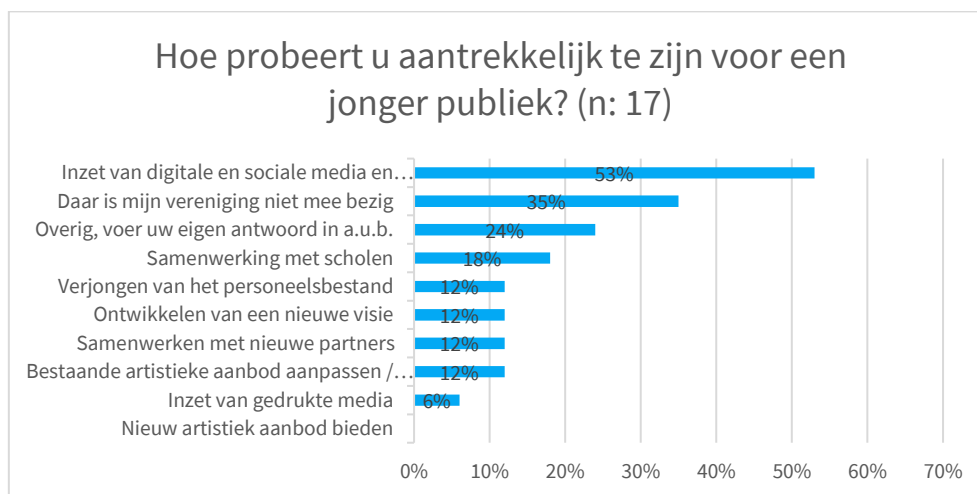
Veel (culturele) instellingen hebben tijdens de coronacrisis digitale middelen ingezet om publiek te bereiken en behouden en zijn dit na de pandemie blijven doen. Toch heeft de pandemie de Helderse verenigingen geen kansen geboden – niet op het gebied van digitalisering en ook niet op een andere manier. Een respondent omschrijft:

“Voor onze muziekvereniging heeft digitalisering totaal geen toegevoegde waarde. Hooguit een tijdelijk ondervanging voor het onderling contact als we in een lockdown zitten. Sterker nog: door de wetgeving rond auteursrechten is het heel lastig om jezelf te kunnen laten horen op digitale/sociale media.”

Toch gebruiken verenigingen wel digitale middelen; het gaat dan voornamelijk om sociale media, een eigen website en voor aanmeldingen. Dit doen zij vooral met het oog op het aantrekken van toekomstig – jonger – publiek. Niet alle verenigingen doen dit; een derde is niet bezig met het aantrekken van jonger publiek (zie figuur 40).

Ook zijn de verenigingen weinig bezig met diversiteit en inclusie. Maar liefst 80% geeft aan zich niet extra in te zetten voor inclusie van specifieke doelgroepen en ook niet van plan te zijn om dit in de toekomst te gaan doen. Een respondent geeft aan:

“Iedereen is welkom, maar ze moeten wel komen.”

Figuur 40 Sociale media belangrijk voor het aantrekken van jonger publiek.

Bijlage 1: verstuurde uitnodiging

verzendinggegevens

datum : 12-07-2022

behandeld door

team Omgeving
mw. E. Cremer
telefoon +31 6 13244941

onderwerp

Start onderzoek naar het culturele veld

Beste subsidiepartner,

De gemeente Den Helder heeft een veelzijdig en bloeiend cultureel veld, dat zich kenmerkt door diversiteit en eigenheid. De afgelopen jaren heeft het culturele veld in Den Helder, zoals in heel Nederland, enorme klappen opgelopen door de coronacrisis. Onze cultuursector moest zich razendsnel aanpassen en kwaliteiten zoals veerkrachtigheid, creativiteit en aanpassingsvermogen waren daarbij essentieel.

We zijn trots als we zien hoe onze culturele organisaties en verenigingen zich door deze periode heen hebben geslagen. In de afgelopen twee jaar hebben zij zich steeds opnieuw aangepast, en hebben zij op creatieve manieren geprobeerd hun bezoekers te betrekken en hun vrijwilligers aan zich te blijven binden.

Hoewel de meeste corona-maatregelen (op dit moment) niet langer van toepassing zijn, is de cultuursector nog lang niet volledig hersteld. Landelijk onderzoek wijst uit dat bezoekersaantallen lager blijven dan voor de coronatijd. Ook vrijwilligers zijn essentieel voor culturele organisaties, en

deze (vaak oudere) mensen vinden hun weg niet altijd terug. In andere woorden: de sector verdient nu ook aandacht, zorg en ondersteuning om zich te kunnen herstellen.

Onderzoek naar het culturele veld

Om deze reden heeft het College van Burgemeester en Wethouders recent besloten een onderzoek te starten naar het brede culturele veld in de gemeente Den Helder. Hierbij wordt specifiek aandacht besteed aan het herstel van de Helderse cultuursector na corona. De grotere culturele instellingen worden hierbij bevraagd, en ook alle amateurverenigingen op het gebied van kunst en cultuur.

Het eerste doel van dit onderzoek is inzicht krijgen in hoeverre het culturele veld in de gemeente Den Helder herstelt van de coronapandemie. We zijn benieuwd hoe het ervoor staat met de culturele instellingen, hoe zij de toekomst zien, en wat er nodig zou kunnen zijn voor verder herstel.

Het tweede doel van dit onderzoek richt zich op de vernieuwing van het beleid voor cultuur, erfgoed en toerisme. De verwachting is dat dit nieuwe beleid in de tweede helft van 2023 wordt vastgesteld. De ideeën en gedachten van onze subsidiepartners over de toekomst en ambities op het gebied van cultuur zijn voor ons belangrijke input voor dit nieuwe beleid.

Onderzoeksbureau

De gemeente heeft een gespecialiseerd onderzoeksbureau ingehuurd om dit onderzoek uit te voeren. Het gaat om [Bureau Lahaut](#), gevestigd in Amsterdam. Bureau Lahaut is gespecialiseerd in het doen van zowel kwalitatief als kwantitatief onderzoek op het gebied van cultuur. Zij hebben ervaring met het doen van onderzoek voor bedrijven en overheden.

Interview

We willen u graag uitnodigen om deel te nemen aan dit onderzoek, en uw ervaringen en input met ons te delen. Dit zal zijn in de vorm van een semi-gestructureerd interview dat ongeveer 1-1,5 uur zal duren. Vanaf half augustus neemt Bureau Lahaut contact met u op om dit interview in te plannen.

Vragen?

Als u over dit onderzoek nog vragen heeft, dan horen wij dat graag. U kunt contact opnemen met Judith Koning of Esther Cremer via e.cremer@denhelder.nl of +31 6 13244941.

We verwachten het onderzoek eind 2022 af te ronden. U ontvangt tegen die tijd een terugkoppeling van de resultaten, waar we u nog nader over zullen informeren.

Hartelijke groet,

Namens het College van Burgemeester en Wethouders,

Heleen Keur

Wethouder Cultuur

Tot stand gebracht door Bureau Lahaut, 2023

Informatie & Disclaimer

Wijzigingen voorbehouden. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend. Bureau Lahaut heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. Bureau Lahaut is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.